

VERKSAMHETSBERÄTTELSE 2010

INSTITUTETS STYRELSE	s. 2	- Nemi (1998)	s. 15
PUBLIKATIONSNÄMNDEN	s. 2	- San Lorenzo in Lucina (1993)	s. 15
KANSLIET I STOCKHOLM	s. 2	- Acquarossa (1966)	s. 15
INSTITUTETS PERSONAL OCH STIPENDIATER	s. 3	- Luni sul Mignone (1960)	s. 15
INLEDNING OCH SAMMANFATTNING	s. 5	- San Giovenale (1956): - Gravlandskapet runt San Giovenale (2010)	s. 16
- Projekt		- Vignale (2006)	s. 16
- Undervisning	s. 5	Föreläsningar, seminarier och andra aktiviteter	
- Bokpresentationer	s. 6	- På institutet	s. 16
- Konferenser, seminarier och utställningar	s. 6	- Vid andra institutioner	s. 17
- Kontakter och samverkan med universitet och andra institut	s. 6	- Institutets seminarier	s. 18
UNDERVISNING		Studiebesök och visningar	s. 19
- Den romerska staden.	s. 7	Externa uppdrag	s. 19
- Konst och kontext i barockens Rom. Museipraktik igår och idag	s. 7	PUBLIKATIONER	s. 20
- Staden Rom och det antika arvet	s. 8	INSTITUTET I MEDIA	s. 23
- Archaeology Heritage Management and Urban Planning in Rome. Past	s. 8	BIBLIOTEKET	s. 24
- Kurs på avancerad nivå i Konstvetenskap	s. 8	SEKRETARIATET och IT-STÖD	s. 27
- Kommunikativ variation i tid och rum	s. 9	ADMINISTRATION	s. 28
VETENSKAPLIG VERKSAMHET		STIFTELSEN FAMILJEN RAUSING	s. 30
Projekt och grävningar		BILAGOR	.
- Casa di Augusto (2010)	s. 9	- Kurser	s. 32-40
- Pompejanska dekorationssputser (2010)	s. 10	- Redogörelser från stipendiater	s. 41-50
- "The Linnaeus of Classical Archaeology": Adolf Furtwängler and the great systematization of Antiquity (2010)	s. 11	- Föreläsningar, seminarier och andra aktiviteter	s. 52-65
- The early reception of Aristotle's philosophy of action (2010)	s. 11	- Biblioteket	s. 66
- Moving through the Gate: traffic systems and urban nodes in Roman Italy (2009)	s. 11	- Fotografier	s. 67 ff.
- Behind double walls: elite nuns and cultural consumption in early modern Rome (2008)	s. 12		
- Italian paintings in the Nationalmuseum: three centuries of collecting (2008)	s. 12		
- Lateranprojektet (2004)	s. 13		
- Pompeji, Insula V 1 (2000)	s. 13		

INSTITUTETS STYRELSE

Ordförande: FD Carin Fischer
V. Ordförande: Doc. Henrik Gerding
Skattmästare: Civilekonom Agneta Modig Tham
Sekreterare: FD Susanne Carlsson

Övriga ledamöter: Prof. Hans Aili
FM Stina Hagelqvist
Prof. Andreas Heymowski
Prof. Lena Johannesson
Prof. Anne-Marie Leander Touati
Doc. Martin Olin

Suppleanter: Doc. Hedvig Brander Jonsson
FM Ellinor Gustafsson
Doc. Christer Henriksén
FM Charlotte Hurdelbrink
FD Dominic Ingemark
Doc. Ingela Wiman

Revisorer: Aukt. revisor Hans Andersson
Departementsekr. Anna-Karin Dahlén

Revisorssuppleant: Aukt. Revisor Jan Bergman

Styrelsesammanträden:

18 februari, 14 september, 25 november.

PUBLIKATIONSNÄMNDEN

vid de Svenska Instituterna i Rom och Athen

prof. Hans Aili, Lisbeth Andersson (skattmästare), prof. Karin Hult, prof. Lena Johannesson, prof. Lars Karlsson, FM Sandra Karlsson, FD Michael Lindblom (sekreterare), prof. Eva Rystedt (vice ordförande), prof. Barbro Santillo Frizell, doc. Ann-Louise Schallin, prof. Charlotte Scheffer (ordförande), doc. Ingela Wiman. Adjungerad: FD Jenni Hjohlman (redaktionssekreterare) - www.ecsi.se

KANSLIET I STOCKHOLM

Wivi-Anne Nilsson (t.o.m. 15 juli)
Ingrid Willstrand (fr.o.m. 17 maj)
Lisbeth Andersson

INSTITUTETS PERSONAL OCH STIPENDIATER

Direktör: Prof. Barbro Santillo Frizell
Vice direktör: Doc. Sabrina Norlander Eliasson
Forskarassistent: FD Simon Malmberg

Ekonomi-
och personaladministratör: Margareta Ohlson Lepscky

Bibliotekarier: Dott.ssa Astrid Capoferro
Dott.ssa Liv D'Amelio (deltid)

Sekreterare: Dott.ssa Stefania Renzetti

Vaktmästarpersonal: Gianluca Dante (halvtid)
Alicja Gradecka (halvtid)
Myroslava Kulis (halvtid)
Veronica Lucerna (halvtid)
Enrico Tempera
Simonetta Tempera (halvtid)

Helårsstipendiater 2009-2010

Arkeologi: FK Hedvig von Ehrenheim, FK Thomas Staub
Konstvetenskap: FD Felicia Tolentino
Arkitektur: Ark. Johanna Gullberg
Det allmänna stipendiet,
Kulturvård: FK Jonathan Westin

Helårsstipendiater 2010-2011

Arkeologi: FK Thomas Staub
Filologi: FK Moa Ekbohm, FK Per Sandström
Arkitektur: Ark. Caroline Olsson
Det allmänna stipendiet,
Konstvetenskap: FK Jan Ahlklo

Projektanställda forskare

2010-2012 FD Erik Eliasson, FD Ulf R. Hansson
2010-2012 (halvtid) FD Agneta Freccero

Grävstipendiater: Patrik Klingborg, Fanny Kärfve, Fredrik Tobin

Lerici stipendiater

2009-2010 FK Eric Cullhed, FK Sigrid Schottenius Svenning
2010-2011 FK Robert Azar

Fondazione Famiglia Rausings postdokstipendiat

FD Ragnar Hedlund

Anna Ahrenbergs Romstipendium

Arkitektstudent Sanna Nordlander

Postdokstipendiater knutna til SIR

FD Karin Dahl, FD Stefano Fogelberg Rota, FD Håkan Hökerberg

INLEDNING OCH SAMMANFATTNING

Den utvecklingslinje gällande breddningen av verksamheten som skisserades i Verksamhetsplanen för 2010 har följts upp och ytterligare konkretiserats under året. Ett flertal nya kurser har getts under 2010, ett resultat av kontakter med och etablering av nya samarbetspartners från olika svenska och utländska institutioner. En annan tydlig profilering har varit det utökade internationella samarbetet inom forskningen och institutet har samverkat i flera projekt med forskningsinstitutioner som har specialistkompetens inom olika områden. Exempel på sådan samverkan är projekten kring centrala byggnader i Rom från antiken, som kejsar Augustus hus på Palatinen och den senantika dopkyrkan i Lateranen, forskningen om pompejanska väggputser samt surveyprojektet i San Giovenale. Institutet vill med sin tydliga målsättning bredda och fördjupa samarbetet med italienska (och andra utländska) universitet och forskningsinstitut och därmed ligga i linje med kravet om internationalisering som eftersträvas av det svenska högskoleväsendet.

Projekt

Tre nya projektanställningar finansierade av Vetenskapsrådet (VR) - Agneta Freccero (3 år, halvtid), Ulf Hansson (3 år), Erik Eliasson (3 år) - började sina anställningsperioder i januari 2010 och dessa forskare har under perioder vistats vid institutet. Agneta Freccero har vidareutvecklat sin forskning kring pompejanska dekorationsputser, Ulf Hansson har forskat inom sitt projekt kring Adolf Furtwängler och den stora systematiseringen av antiken, Erik Eliasson har forskat inom begreppet om moraliskt ansvar och rationellt handlande hos de tidiga grekiska kommentatorerna av Aristoteles *Nikomakiska Etik*. Det nya tvärvetenskapliga forskningsprojektet kring ickeförstörande undersökningsmetoder (*multispectral imaging techniques*) för att dokumentera och analysera värdefulla kulturhistoriska byggnader och miljöer arbetar nu med kejsar Augustus hus på Palatinen som fallstudie. Samarbetet består av en forskargrupp med bas vid Lunds Universitet och CNR-IFAC i Firenze som arbetat tillsammans i flera år med liknande undersökningar och nu tillsammans med SIR och en rad expertgrupper från olika institutioner i Rom. Projektet samarbetar även

med att skapa ett nätverk av forskare på UCLA och Getty Conservation i Los Angeles. Pompejiprojektet har beviljats pengar från Vetenskapsrådet för att fortsätta arbetet med den kombinerade forskningsplattformen och publikationen på nätet. Ett nytt samarbete mellan forskare i Lund och Istituto di Scienza e Tecnologia dell'Informazione (ISTI), Pisa, har inletts för att genomföra skanning i Pompeji för att sedan framställa olika sorters 3D-modeller för vetenskapligt studium och förmedling. Vidare planerar projektet en utställning på Millesgården hösten 2012 med titeln "Pompeji tur och retur". Av institutets gamla projekt har San Giovenale glädjande nog fått en ny medarbetare, Fredrik Tobinm som inom sin doktorandtjänst vid Uppsala universitet kommer att bearbeta tidigare utgrävt material och inkorporera detta i en större studie innefattande alla gravar i det omgivande landskapet (se s. 16). Projektet har under året presenterats på två vetenskapliga konferenser i Italien.

Undervisning

Under vårterminen hölls inte den arkeologiska kursen på Rominstitutet utan enbart på institutet i Athen. Som en följd av några års vikande söktryck på denna kurs hade de bägge styrelserna beslutat att periodisera kursen och förlägga den vartannat år i Rom och vartannat i Athen. Istället gav institutet en ny kurs med tematisk inriktning på fem veckor, *Den romerska staden*, som var öppen för sökanden från alla fakulteter. Därmed ökade också söktrycket och urvalet. Kursen gavs som en svensk universitetskurs och åtta studenter kunde beredas plats. Kursdeltagarnas varierande bakgrund uppfattades som positivt och berikande och inte som ett hinder.

Den nya kursen inom konstvetenskap, *Konst och kontext i barockens Rom. Museipraktik igår och idag*, som ges i samarbete med Nationalmuseum och Högskolan på Gotland genomförde en veckas fältstudier på institutet under mars månad. Den har utgjort ett värdefullt komplement till den sedvanliga stora konstvetenskapliga kursen och även visat på fördelarna med nätbaserad undervisning.

Ett nytt samarbete inleddes under våren med Royal Netherlands Institute i Rom med genomförandet av den gemensamma kursen *Archaeology, heritage management and urban planning. Past, present & future*. Övriga samarbetspartners var Facoltà di Architettura - Roma Tre, Dipartimento di Architettura DiAR - Università Roma 'La Sapienza', CLUE/VU-

University Amsterdam, Institutionen för Kulturvård, Göteborgs Universitet, som bidrog med visningar, föreläsningar och i förekommande fall handledning. Kursdeltagarna kom från Holland, Sverige och Italien. All undervisning skedde på engelska. Söktrycket var stort och det visar att det finns efterfrågan på denna typ av kortare tydligt riktade kurser. Att kursen inte fanns i svenska kurskataloger utgjorde inte något hinder.

Under juni månad genomfördes åter en fortbildningskurs för lärare i klassiska språk med ett nytt tema med fokus på aktuella kulturarvsfrågor, *Staden Rom och det antika arvet*. Denna inriktning gjorde att institutets alla lärare samt även flera postdokstipendiater och storstipendiater kunde medverka, vilket uppskattades av kursdeltagarna.

Under hösten gavs den sedvanliga 10-veckorskursen i konstvetenskap med delvis nytt innehåll, exempelvis lades under sista veckan tonvikt på 1900-talets stadsbyggande och arkitektur.

För andra gången gavs kursen *Kommunikativ variation i tid och rum* i samarbete med universiteten i Lund, Umeå, Göteborg och La Sapienza i Rom. Institutets lärare bidrog med undervisning och handledning.

Bokpresentationer

Under våren kunde institutets medarbetare glädja sig åt att arrangera tre publika presentationer av böcker producerade av institutets forskare. I april hölls en presentation av Sabrina Norlanders bok *Portraiture and Social Identity in Eighteenth-Century Rome*, en bearbetning och översättning av hennes avhandling. En djuplodande presentation gjordes av Liliana Barroero från Roma Tre.

Boken om institutets arkitektur och inredning, *L'Istituto Svedese di Studi Classici a Roma*, presenterades med lysande inlägg av de bägge arkitekterna Antonello Alici och Andrea Vidotto i maj. I juni kunde den italienska utgåvan av Barbro Santillo Frizells bok *Lana, carne, latte. Paesaggi pastorali tra mito e realtà*, presenteras för en italiensk publik av arkeologen Luciano Santella och vetenskapsjournalisten Carlo Vulpio.

Konferenser, seminarier och utställningar

Institutets seminarieverksamhet har varit god, alla storstipendiater och andra besökande forskare har hållit seminarier på institutet. Stipendiaterna har

varit mycket aktiva även utanför institutsmiljön, de har hållit föreläsningar på andra institutioner i Rom och deltagit i konferenser, utställningar som den välbesökta *Foreign Architects Rome* där årets arkitektstipendiat ställde ut sitt projekt, Romarkivet.

Konferensen *The City of the Soul. The Literary Making of Rome*, ett tvärvetenskapligt perspektiv på olika texter om Rom, startade höstens aktiviteter. Bidragen är under bearbetning för utgivning i institutets konstvetenskapliga serie *Suecoromana*. Flera av institutets forskare och stipendiater deltog i Barockakademiens 10-årsjubileum som gick av stapeln på institutet i december.

Kontakter och samverkan med universitet och andra institut

Kontakterna med svenska universitet, andra kulturinstitutioner och myndigheter har varit goda. Institutets forskare deltar aktivt i en rad nätverk som etablerats. Nätverket för internationalisering i samverkan mellan universiteten och de svenska Medelhavsinstituterna (USI) genomförde för andra gången under höstterminen kursen på masterexamensnivå *Kommunikativ variation i tid och rum*.

Den nationella workshopen *Städer vid vatten* om hamnstäder kring Medelhavet under antiken arrangerades vid institutet i november inom ramen för forskarsamarbetet *Ports and their Peoples around the Ancient Mediterranean* samt forskarnätverken *Poseidon* och *Triton* vid Göteborgs universitet.

Institutets forskare har deltagit i möten och konferenser arrangerade inom nätverken Fokus Rom, Inscripta (latinsk epigrafik) samt TA HIERA (antik religion).

Samarbetet med Medelhavsmuseet i samband med utställningen *Vita Lögner* som också resulterat i en bok var framgångsrikt.

Utställningens stora exponering i media har varit bra för institutet som blivit synligt i en rad nya mediala sammanhang, som artiklar och krönikor i dagstidningar och tidskrifter, aktuella debattprogram i radio, i bloggar, facebook och twitter.

Barbro Santillo Frizell

UNDERVISNING

Institutets kurser

Den romerska staden

Kurs inom AKS på avancerad nivå vid Svenska Institutet i Rom (7,5 hp). 25 januari-26 februari
Kursansvarig lärare: Simon Malmberg
Övriga lärare: Thomas Staub, Hans Bjur, Ragnar Hedlund (alla vid svenska institutet), Katariina Mustakallio, Jussi Hanska (båda vid finska institutet), Jonas Bjørnebye (norska institutet), Alexandra Busch (tyska arkeologiska institutet), Sarah Court (Herculaneum Conservation Project), Mimmo Esposito (Pompejis och Neapels arkeologiska myndighet).

Deltagare: Marie Andersson, Kicki Eldh, Jan Falk, Erika Lindgren, Hayoung Kang, Oskar Nordell, August Orrling, Laura Vibe Hobolt Larsen.
Programmet framgår av bilaga, s. 32

Den romerska staden, som gavs i samarbete med universiteten i Stockholm och Uppsala, ersatte kursen i antikens kultur och samhällsliv som fr.o.m. 2009 periodiserades till att löpa vartannat år i Rom. Kursen var fakultetsöverskridande och riktade sig till studerande med grundexamen om 180 hp, varav minst 90 hp inom ett ämne, vilket lockade tjugo sökande till de åtta utlysta platserna. Kursen omfattade fem veckor, varav tre vid SIR under perioden 8-26 februari; under kursens två första veckor gavs undervisning på distans via nätet. Kursen behandlade den romerska staden från ca 200 f Kr till 500 e Kr med fokus på Rom, Pompeji, Herculaneum och Ostia. Stadsutvecklingen och dess drivkrafter samt stadens sociala och funktionella aspekter stod i centrum. En rad lärare bidrog med sina expertkunskaper under veckorna i Italien, vilket var mycket berikande för kursen. Deltagarna var mycket motiverade och ambitiösa, och studenternas skriftliga värdering av kursen visar att upplägg och undervisningsformer uppskattades.

Konst och kontext i barockens Rom—Musei praktik igår och idag

Kurs på avancerad nivå (7,5 hp) i samarbete mellan Svenska Institutet i Rom, Nationalmuseum och Högskolan på Gotland.
18/1 – 31/3 (halvfart) och nätbaserad med två exkursioner

Fältarbete i Rom: Museipraktik igår. 1- 5 mars
Kursansvariga lärare: Sabrina Norlander

Eliasson och Johan Eriksson (Högskolan på Gotland). *Övriga lärare:* Manola Ida Venzo (Archivio di Stato di Roma).

Programmet framgår av bilaga, s. 32

Ett honnörssord i svensk utbildningspolitik under de senaste åren har varit ”anställningsbarhet”. Kontakt och samarbeten mellan universitetsinstitutionerna och olika kulturinstitutioner har premierats alltmer samtidigt som vikten att förena forskning och undervisning alltmer betonats. Då institutets vice direktör även är projektledare för den vetenskapliga bearbetningen av Nationalmuseums italienska målerisamling syntes ett möjligt samarbete i ovan nämnda anda möjligt. Tillsammans med Johan Eriksson, lektor i konstvetenskap vid Högskolan på Gotland och tillika engagerad i forskningsprojektet, skapades en kurs med teman kring konstmuseernas formerande i historiskt perspektiv samt deras praxis och arbetsgång idag. Perspektivet var italienskt med betoning på Rom. Delar av det material som bearbetas i projektet användes i examineriskt syfte. Forskningsprojektets finansiär var Statens Kulturråd. Kursen gavs av Högskolan på Gotland, vars stora fördel i sammanhanget låg i dess webborienterade undervisningsformer vilket underlättade arbete och logistik. Intresset för kursen blev mycket högt med mer än ett trettiotal ansökningar till tio platser. Tretton studenter antogs. Kursen gick av stapeln under perioden januari-mars och utnyttjade flera olika undervisningsmetoder. Seminarier inriktade på museiväsendets formerande i allmänhet och de romerska tidiga museerna i synnerhet förberedde studenterna för de kommande fältveckorna i Stockholm och i Rom. I februari inleddes en intensiv undervisningsvecka vid Nationalmuseum med särskild hänvisning till den italienska målerisamlingens uppbyggnad och inträde i museet. Därefter vidtog undervisningen kring modern museipraxis. Studenterna fick, tillsammans med konservator Britta Nilsson, djupstudera de verk som utgjorde deras examinationsuppgifter och lära sig hur konstverk hängs, packas och hanteras inför transporter eller stora utställningar. Ett viktigt undervisningsmoment utgjorde den konsthistoriska forskningens speciella förutsättningar vid ett museum. I mars vidtog fältvecka i Rom där fokus flyttades till det historiska perspektivet och studenterna

fick möjlighet att på plats studera konstmuseernas framväxt från de privata 1500-talssamlingarna via Kyrkostatens stora offentliga satsningar under 1700-talet och fram till nationalstaten Italiens nya museipolitik. Ett uppskattat studiebesök gjordes vid Roms riksarkiv (Archivio di Stato di Roma) där arkivarie Manola Ida Venzo berättade om samlingarnas historik och på vilka sätt konsthistoriker kan dra nytta av olika former av dokument.

Staden Rom och det antika arvet

Fortbildningskurs för lärare i klassiska språk vid Svenska Institutet i Rom. 14-23 juni

Kursansvarig lärare: Barbro Santillo Frizell

Övriga lärare: Sabrina Norlander Eliasson, Ragnar Hedlund, Håkan Hökerberg, Simon Malmberg, Martin Olin, Stefano Fogelberg Rota, Thomas Staub, Jonathan Westin.

Deltagare: Mikael Bergkrantz, Liselotte Brundin, Joanna Engstedt, Peter Johansson, Ingvar Nilsson, Liselott Strandquist.

Programmet framgår av bilaga, s. 34

Staden Rom studerades med inriktning på hur olika byggnader använts under antiken och hur de återanvänts och omtolkats under senare epoker. Hur det antika Rom fungerade och upplevdes studerades med tonvikt på boende, badande och gatuliv. Kejsarpalats och domus gav en bild av boendet, medan badhus och gatuliv studerades utifrån sin centrala plats i urban kommunikation och sociala kontakter.

Det antika arvets fortlevnad under tidigmodern tid studerades med fokus på hur antik arkitektur, skulptur och antika myter återanvändes för att legitimera och befästa Roms nya elitkulturer.

Ytterligare en aspekt berörde skapandet av museitanken och på vilka sätt antika konstföremål kom att upplevas och kategoriseras av såväl en lärd publik som de framväxande turistgrupperna. Kulturarvets gestaltning och förmedling behandlades utifrån olika monument. Vidare diskuterades hur staden Roms historiska lager kan synliggöras i samhällsbygget och i den urbana utvecklingen med exempel från det tvärvetenskapliga projektet Via Tiburtina. Med sportanläggningen Foro Italico som exempel studerades fascismens historiebruk och dess kopplingar till det antika Rom.

Archaeology Heritage Management and Urban Planning in Rome. Past, present and future.

International MA course (5 ECTS). 24 maj - 7 juni
Kursansvariga lärare: Gert-Jan Burgers och Barbro Santillo Frizell.

Deltagare: Menje Almekinders, Giacomo Benedetti, Luisa Boccardi, Eleonora Cerqua, Léon Coret, Tessa van den Dolder, Anne Doppen, Katarzyna Durys, Anna Gustavsson, Alessandro Iacovuzzi, Sanna Nordlander, Jenny Persson, Laura Pujia, Chiara Reali, Anna Reuter Metelius, Anna Rita Russo, Ilse Slootweg, Felix Veldhoven.
Programmet framgår av bilaga, s. 33

Kursen gavs i samarbete mellan Royal Netherlands Institute i Rom och Svenska Institutet med deltagare från Holland, Sverige och Italien (sammanlagt 18). All undervisning gavs på engelska. Samarbetspartners var Facoltà di Architettura - Roma Tre, Dipartimento di Architettura DiAR - Università Roma 'La Sapienza', CLUE/VU-University Amsterdam, Institutionen för Kulturvård, Göteborgs Universitet, som bidrog med visningar, föreläsningar och i förekommande fall handledning. Kursens mål var att på plats i Rom ge studenterna redskap för att kritiskt kunna förstå och utvärdera det materiella kulturarvet och hur detta hanteras i den urbana utvecklingen, inom olika myndigheter och förvaltningar. Fem huvudområden, kejsarfora, Augustus mausoleum, Via Appia, Via Tiburtina och Monte Testaccio utgjorde basen i det empiriska materialet. Examinationsuppgifterna presenterades av kursdeltagarna i grupper om tre (en student från varje land).

Kurs på avancerad nivå i konstvetenskap

27 september - 3 december

Kursansvarig lärare: Sabrina Norlander Eliasson
Deltagare: Camilla Annerfeldt, Maria Carlgren, Anders Dahlgren, Jacob Kimvall, Johanna Törnros, Gunilla Törnvall.

Programmet framgår av bilaga, s. 35

Deltagarna, samtliga på avancerad nivå, kom från lärosätena i Uppsala, Stockholm, Linköping och Umeå. Under tio veckor studerades och diskuterades Roms konstnärliga förändring från antiken fram till 1900-talets första hälft. Programmet koncentrerades kring utvalda monument från respektive period med seminarier

i kontext. Exkursioner i Roms omedelbara omnejd kompletterades av en veckas vistelse i Siena och Florens samt en exkursion till de svenska grävningarna i Pompeji ledd av stipendiaten i arkeologi, Thomas Staub. Det pedagogiska revisionsarbetet av kursupplägget som initierats under föregående läsår fortsatte framgångsrikt. Kursens traditionella upplägg samordnades med andra pedagogiska grepp såsom regelrätta föreläsningar på institutet, grupparbeten och textseminarier. Den senare undervisningsformen syftade till att tydligt bekanta studenterna med renässansens och barockens teoretiska synsätt med betoning på grundtexter. Studenterna uppmuntrades till ett vidare kritiskt förhållningssätt gällande hur konstvetenskap produceras samt vilka olika traditioner som Europa kan uppvisa gällande konstvetenskaplig metod. Inom grupparbetena förberedde och genomförde studenterna två dagars undervisning för varandra. Grupparbetet kompletterades av ett självständigt sådant där studenterna fick möjlighet att välja ett verk av konstnären Michelangelo Merisi da Caravaggio och författa ett PM enligt en utarbetad mall med åtföljande seminarium. Samma mall nyttjades vid samtliga redovisningstillfällen ute i fält och bidrog till stringens vid diskussionerna. Kursens sista vecka hade inriktning på Roms förändring under 1800-talet och arkitektens relation till åren av diktatur i Italien och genomfördes av Jan Ahlklo och Håkan Hökerberg.

Kommunikativ variation i tid och rum

Masterexamensnivå (7,5 hp), 9 - 20 november
Huvudansvariga lärare: Eva Wiberg, Lunds Universitet; Gunhild Vidén, Göteborgs Universitet; Jonas Carlquist, Umeå Universitet; Paolo Broggio, Roma Tre.

Övriga lärare: Paolo Mattera, Roma Tre; Manfredi Merluzzi, Roma Tre; Isabella Poggi, Roma Tre; Edoardo Lombardi Vallauri, Roma Tre; Anna Lisa Tota, Roma Tre; Barbro Santillo Frizell, Simon Malmberg.

Deltagare:

Umeå Universitet: Birgitta Edling, Ghazaleh Gholina Tabrizi, Hillevi Hillberg, Bo Ressel, Ida Thorin, Gunilla Öhrnell, Monica Gosai, Lunds Universitet: Maria Erliza Lopez Pedersen, Anna Molin, Bengt Salmonson, Renée Valeri, Fredrik A. Sjøfteland, Isak Erling, Najmeh Pourkiani, Kerstin Vinterhed

Göteborgs Universitet: Lena Alexanderson, Csilla Ariese, Ann-Sofie Holmén, Annika Pahlm, Lars Gunnar Pahlm, Malin Persson
 Università Roma Tre: Margherita Alabastro, Valentina Amicucci, Valentina Caldari, Orazio Turnone, Antonella Dipaolo, Tatiana Dumont
 Programmet framgår av bilaga, s. 38

Kursen behandlar tids- och rumslig variation av olika typer av kommunikation med särskilt fokus på staden Rom och är ett samarbete mellan universiteten i Lund, Göteborg och Umeå, samt med Università Roma Tre. Studenter från de fyra universiteten läser kursen gemensamt. Kursen baserar sig på maktens, estetikens och vardagens kommunikation i Rom i historisk och nutida kontext. Kursens upplägg är följande: a) förberedande nätundervisning, b) två veckors fältstudier och seminarier i Rom, samt c) ett projektarbete.

Ht 2010 gavs kursen för andra gången.

Under Romvistelsen varvades föreläsningarna på institutet med fältstudier. Den första veckan fick studenterna i grupper prova på fältarbetsuppgifter med underteman till de tre temana makt, estetik och vardag. Lärarnas olika forskningsinriktningar gjorde att de italienska och svenska studenterna fick en bred inblick i olika kommunikativa aspekter och forskningsfält: från färgglada statyer i antikens Rom till arkitektoniska och konstnärliga maktbudskap då och nu; multimodala tolkningar inom estetikens kollektiva minnen som sviker; gester och politiska reklambudskap i dagens Rom, vägbeskrivningar i antiken och idag, med mera.

Efter de två veckorna i Rom skrev studenterna *papers* om det fördjupade fältarbetet.

Kursen ges också hösten 2011.

VETENSKAPLIG VERKSAMHET

Projekt och grävningar

Casa di Augusto (2010)

2009 startade ett forskningsprojekt som syftar till att använda ickeförstörande undersökningsmetoder för att dokumentera, samläsa och analysera värdefulla kulturhistoriska miljöer och bilda underlag inför kommande restaureringar

och konserveringar av historiska material. Initialt var avsikten att studera utvalda delar av Domus Aurea men projektet har flyttats till Palatinen och fokuserar numera på kejsar Augustus bostad, 'Casa di Augusto', och särskilt på några utvalda rum som ännu är stängda för allmänheten. Målet är att studera och analysera de originalfresker som finns kvar från Augustus tid, identifiera pigment och där så är möjligt bruk och bindemedel, samt lagningar som gjorts av målningarna. Likaså genomförs en initial analys och kartläggning av den biologiska påväxten på vissa ytor. Syftet är framförallt att använda den portabla utrustningen för undersökningar i fält för att identifiera materialen, förstå förändringsprocesser på plats och den biologiska aktiviteten utan att ta prover, men framförallt för att dokumentera och visualisera inför kommande åtgärder eller inför en riktad provtagning. På plats kommer även laser scanning av utvalda sektioner att göras där data från multispektrala och digitala analyser kan läggas samman och visualiseras i 2 och 3D.

Samarbetet består av en tvärvetenskaplig forskargrupp med bas vid Lunds Universitet och CNR-IFAC i Florens som arbetat tillsammans i flera år med liknande undersökningar, och som tillsammans med Svenska Institutet i Rom och Soprintendenza Archeologica di Roma samarbetar med konservatorer, arkitekter, arkeologer och biologer från Istituto Superiore per la Conservazione ed il Restauro (ISCR), Facoltà di Architettura Valle Giulia, Università La Sapienza, Rom.

Under 2010 har forskargruppen haft projektmöten på plats i Rom under mars och juni månad, där man diskuterat och studerat förutsättningar på plats, samt har under hösten inlett arbetet med insamlande av prover av originalfresker (redan insamlade prover från tidigare studier) och genomfört en första analys av pigment och bruk vars syfte är att samläsa med material i fält. Projektet har tacksamt tagit emot medel från Ghils fond och Fondazione Famiglia Rausing.

Jenny Hällström

Pompejanska dekorationsputser (2010)

Mina tidigare studier av dekorationslager i Pompeji, finansierade av Vetenskapsrådet 2002-2004, tyder på att det finns ett samband mellan

typologi och stratigrafi. Åtta putsgrupper kunde identifieras. Vid slutet av projektperioden upptäckte jag variationer i den tidigaste putsgruppen och har nu fått möjlighet till fördjupade studier av den tidiga och arkaiska perioden genom ny forskningsfinansiering från Vetenskapsrådet. Det nya projektet sker i samarbete med italienska arkeologiska forskningsprojekt där utgrävningar sker även under 79 års golvnivå men även i ett tvärvetenskapligt samarbete med universiteten i Helsingfors och Bilbao. För att verifiera eller falsifiera mina tidigare slutsatser appliceras metoden nu även på den stora putsbank som finns inom det svenska forskningsprojektet i Pompeji där byggnads- och dekorationsfaser blivit grundligt dokumenterade.

Det övergripande syftet med projektet *Pompejanska dekorationsputser* är att förstå den teknologiska utvecklingen i pompejanskt muralmaleri och att utveckla en metod som kan användas som kompletterande verktyg vid datering av väggdekorationer och byggnadsstrukturer i Pompeji. Målsättningen är att få större kunskap om hantverkets utveckling. Fördjupad kunskap om hantverk, dekorationsfaser och verkstäder i Pompeji är av största vikt för förståendet av stadens byggnadshistoria. Förståelse av antik teknologi är också en förutsättning för adekvat konservering av utgrävda miljöer i Pompeji där bevarandefrågor är ett omfattande problem. Metoden kan naturligtvis appliceras på undersökningar i liknande miljöer.

Min hypotes är att det finns ett samband mellan putsens typologi och den stratigrafi i vilken putsen förekommer på väggen, att relationen är kronologisk och påvisbar i hela staden Pompeji, och kan följas från arkaisk tid till år 79 e.Kr. Jag antar också att putslagren avslöjar hantverkarens skicklighet och aspekter som beställarens eller byggnadens status. Om sambandet mellan typologi och kronologi är bevisbar i staden som helhet kan metoden användas som ett kompletterande verktyg vid datering av putslager där måleriskiktet försvunnit och stilanalys inte är möjlig, eller då putslager endast kan ses som sömmar mellan murar från olika konstruktionsfaser.

Arbetsmetoden bygger på en inledande undersökning av en byggnads stående strukturer för att identifiera byggnads- och dekorationsfaser. Målsättningen är från början ha hitta en tidig och en senare dekorationsfas i stratigrafi och därmed

få två putstyper i kronologisk relation, mot vilka kommande prover kan kompareras.

Dokumentation och provtagning sker enligt en strikt modell som bland annat redovisas i en grafisk framställning av stratigrafier. Proverna granskas under mikroskop och fotograferas. Alla relevanta uppgifter registreras i en databas för kvantitativ analys.

Nutida Pompejiforskning är ofta tvärvetenskaplig och forskare inom olika discipliner arbetar i team. De vetenskapliga metoder som appliceras i detta projekt är relaterade till arkeologi, konstvetenskap och det humanistiska fältet i stort men också till naturvetenskap och teknologi. Undersökning av stående strukturer och dekorationslager, liksom provtagning på putslager sker i samarbete med forskare inom flera internationella arkeologiska forskningsprojekt i Pompeji vilket innebär en unik möjlighet att testa metoden i staden som helhet. Laboratorieanalyser utförs av ett oberoende vetenskapligt team vid CNR (Consiglio Nazionale delle ricerche) i Florens och resultaten av deras och mina undersökningar konfronteras.

Agneta Freccero

"The Linnaeus of Classical Archaeology": Adolf Furtwängler and the great systematization of Antiquity (2010)

Ulf R. Hansson har arbetat heltid med sitt Adolf Furtwängler-projekt (Vetenskapsrådet 2010-2012) och ägnat större delen av året åt arkivforskning i Berlin och München, samt åt biblioteksstudier i Rom. Han föreläste om glyptikfynd från södra Etrurien för Cerveteris lokala arkeologisällskap 10 januari, och visade Villa Giulia för detsamma 22 juli. Under oktober månad gästföreläste han om tysk *Altertumswissenschaft* 1750-1945 inom ramen för kursen "Antiken som Ideal och verklighet" som gavs på avancerad nivå av Institutionen för Historiska Studier vid Göteborgs universitet. Den 19 november höll han ett föredrag för Vänföreningens Västsvenska Avdelning med titeln "Daktyliotekens tidevarv: glyptiksamlare och *studiosi* i kretsen kring Winckelmann i 1700-talets Rom". Han har fortsatt och på olika vis fördjupat sitt samarbete med Department of Classics vid The University of Texas at Austin, Deutsches Archäologisches Institut i Berlin, och Institutionen för Historiska Studier vid Göteborgs

universitet.

Bibliografi 2010: "Die Quelle des guten Geschmacks ist nun geöffnet!": Philipp Daniel Lipperts *Dactyliotheca Universalis*, 1755-1776, i eds. F. Faegersten, J. Wallensten & I. Östenberg, *Tankemönster: en festskrift till Eva Rystedt*, Lund 2010, 92-101.

Ulf Hansson

The early reception of Aristotle's philosophy of action (2010)

Erik Eliasson har under 2010 varit verksam vid Svenska Institutet i Rom på 60 % inom det av Vetenskapsrådet finansierade projektet Begrepp om moraliskt ansvar och rationellt handlande hos de tidiga grekiska kommentatorerna av Aristoteles Nikomakiska Etik. Projektet analyserar hur de tre tidigaste kommentatorerna av Aristoteles Etik, nämligen Aspasius, en anonym kommentator, och Alexander av Afrodisias, under 200-talet e. kr. förändrade centrala aspekter av den aristoteliska handlingsfilosofin. Där tidigare forskning fokuserat på enstaka problem i dessa texter, anlägger det aktuella projektet istället en bred tematisk approach med tre huvudteman: Modaliteter och handlingsontologi, Handlingars rationalitet, och Avsiktliga handlingar. Under 2010 har en första artikel relaterad till projektet, vilken behandlar ansvarsbegreppet i den Anonyma kommentaren till Aristoteles Nikomakiska Etik bok II-V, skickats in till *Phronesis*, som är en ledande antikfilosofisk tidskrift. Även en ytterligare artikel som behandlar frågan om vem som skall tillskrivas denna anonyma kommentar, dess datering och dess polemik med kända medelplatoniker, är under slutförande.

Erik Eliasson

Moving through the Gate: traffic systems and urban nodes in Roman Italy (2010)

Projektet studerar den antika stadsutvecklingen runt två av Roms stadsportar: Porta Esquilina i den republikanska muren och Porta Tiburtina i den aurelianska, vilka binds samman av Via Tiburtina. Studien tar även upp ett jämförande portområde runt Porta Romana i Ostia. Portarnas och murarnas påverkan på stadsutvecklingen

studeras diakroniskt under perioden 100 f.Kr. till 500 e.Kr. med särskilt fokus på symbolism och trafikströmmar, samt kommersiell och social aktivitet i portområdena. Projektet finansieras av FFR, Vitterhetsakademien och Hagendahls stiftelse och kommer att resultera i en samling artiklar. En första text, skriven tillsammans med Hans Bjur, kommer att publiceras hösten 2011 som ett kapitel i R. Laurence och D. Newsome (red.), *Rome, Ostia and Pompeii: Movement and Space* (Oxford University Press). Föredrag om portområdena har hållits på konferensen *Using Images in Late Antiquity* på Danska Akademin i Rom den 13-15 januari, på *The Second International Sevgi Gönül Byzantine Studies Symposium* på Istanbuls arkeologiska museum den 21-23 juni, på konferensen *410: Die Eroberung Roms* på Tyska Arkeologiska Institutet i Rom den 4-6 november, samt på *Circolo Gianicolense* på Norska Institutet i Rom den 7 december. Dessa kommer att publiceras i respektive konferensacta under 2011.

Simon Malmberg

Behind Double Walls: elite nuns and cultural consumption in Early Modern Rome (2008)

Projektet studerar kvinnliga klostermiljöer i Rom under perioden 1690-1780 och utgår ifrån valda teman som behandlar klosterkomplexens arkitektoniska uppbyggnad i relation till religiösa påbud och liturgi samt praktiska och sociala flöden. Vidare studeras estetiska konsumtionsmönster möjliga för adliga nunnor samt ceremoniella och scenografiska aspekter knutna till den religiösa propagandaapparaten. Projektet drivs av Sabrina Norlander Eliasson och har tidigare varit finansierat av Vetenskapsrådet. I nuläget planeras en publikation med det tilltänkta engelska förlaget Ashgate Publishing. Bokens disposition och innehåll anges i det följande.

I. 'Humble virgins': poetical expressions of social bounds and the role of the elite nun.

Det här kapitlet diskuterar den adliga nunnans sociala position inom samhället och familjestrukturen. Ett viktigt material utgörs av tillfällighetsdikter som beställdes av familjerna i samband med att dottern gick i kloster. Dikterna följer specifika scheman och relaterar till ursprungsfamiljens sociala status och den blivande nunnans rang som världslig och icke-

världslig dam av börd. Ytterligare en diskuterad materialkategori utgörs i det här kapitlet av porträtt av nunnor som ofta förfärdigades av ursprungsfamiljen i samband med klosterintag.

II. Dowries for a spiritual marriage: material culture and family networks in the convent milieu.

Det här kapitlet diskuterar flödet av konstföremål in i klostret i samband med en nunnas intagning. Kapitlet analyserar hemgifternas beskaffenhet och relationen mellan status och tillgång på estetiska objekt. Ett viktigt inslag här utgörs av skillnaden mellan *korsyster* och *edukand*, dvs en nunna som avlagt klosterlöften och en flicka som vistas i klostret för att uppfostas. Viktigt material utgörs här av hemgiftskontrakt och testamenten.

III. Open access and forbidden space: the convent as a social body.

Det här kapitlet diskuterar klostret som social arkitektur i relation till det religiösa livets regleringar kring "öppen" och "sluten" arkitektur. Den sociala arkitektur som klostret representerade var platsen för liturgi, men också bostäder, festligheter av både profan och sakral karaktär, kulturella aktiviteter som teater, social reträttplats för kvinnor utanför ordern samt en plats där kvinnor som indirekt befann sig utanför samhällstrukturen fortfarande kunde kommunicera med omvärlden enligt specifika regler. Eftersom flertalet av de kloster som studeras inte längre är i bruk, ofta är kraftigt ombyggda för moderna ändamål (polisstationer, postkontor etc) eller helt enkelt inte längre existerar, är rekonstruktionen och funktionen rörande dessa miljöer avhängig olika typer av dokumentation. Exempel är partiellt ritningsmaterial (ofta ofullständigt), kartor, visitationsprotokoll, inventarier, memorialer och brev.

Sabrina Norlander Eliasson

Italian Paintings in the National-museum: three centuries of collecting (2008)

Detta projekt är formellt placerat vid Nationalmuseums forskningsavdelning, men drivs av Sabrina Norlander Eliasson i samarbete med Daniel Prytz (NM) och Johan Eriksson (Högskolan på Gotland). Nationalmusei samling av italienskt måleri uppgår idag till omkring 800 verk med en kronologisk spridning från högmedeltid till 1800-talet. Samlingens historia är mångfacetterad och

utgör ett intressant instrument för att diskutera receptionen av och synen på italiensk konst i Sverige från den tidigmoderna tiden fram till idag. Syftet med projektet är att färdigställa en vetenskaplig katalog över samlingen där varje enskilt verk studeras i egen sak samt i relation till det sammanhang i vilket det förvärvats. Projektet arbetar även med en rad frågeställningar som rör den italienska målerisamlingens koppling till Nationalmuseums institutionella historia och de kriterier som styrtt förvärvandet och utställandet av italiensk konst i museet under 1800- och 1900-talen. Ett vidare syfte med projektet är att stimulera till utbildning av en yngre kompetens på området. Kursen "Konst och kontext i barockens Rom. Museipraktik igår och idag" ges under vårterminen 2010 i samarbete mellan Svenska Institutet, Högskolan på Gotland och Nationalmuseum för 10 studenter på avancerad nivå. I kursen används den italienska samlingen som ett konkret studiematerial.

Sabrina Norlander Eliasson

Lateranprojektet (2004)

Projektet kretsar kring metodutveckling i arkeologisk analys av stående byggnader med Lateranbaptisteriet i Rom som försöksobjekt. Projektet inleddes 2005 i samarbete mellan Svenska institutet i Rom, Påvliga institutet för kristen arkeologi (PIAC) och Vatikanmuseerna, som är ansvarig antikvarisk myndighet för byggnaden. Kampanjer 2005, 2006 och 2008 bestod av murstratigrafisk analys av synliga tegelmurar från 300- och 400-talet. En ny fas inleddes 2010 i samarbete med svenska Riksantikvarieämbetet och består i en tredimensionell uppmätning av byggnaden med laserscanner. En första del av arbetet genomfördes i mars av Hanna Menander och Håkan Thorén (RAÄ) samt Olof Brandt (Svenska Institutet och PIAC) och Agostina Appetecchia (PIAC) med bidrag från Gihls Fond (Vitterhetsakademien), Margareta Biörnstads fond och Vatikanmuseerna. Arbetet redovisades i en preliminärrapport av Hanna Menander, Olof Brandt, Agostina Appetecchia och Håkan Thorén med titeln "The Lateran Baptistery in Three Dimensions.. A pilot study in building archaeology of the Lateran baptistery in Rome" (UV ÖST RAPPORT 2010:18 publicerad på www.raa.se/cms/arkeologiuv/publikationer/rapporter/uv_ost_rapport.html). En ansökan om

medel för 2011 års kampanj sändes till Riksantikvarieämbetet i september och har beviljats.

Olof Brandt

Pompeji Insula V 1(2000)

Fältkampanjen året 2010, som till största del finanserades av Stiftelsen Enboms Donationsfond och Stiftelsen Gihls fond, ägde rum 31.08- 08.10. Deltagare var FM Thomas Staub (fältarbetsledare), Susanna Blåndmann, Mats Holmlund, Hasse Thorvid (fotograf), Mats Bergmann och Hasse Rausch. Syftet med årets fältkampanj var att fortsätta med dokumentationen av södra delen av insulan, främst i de mindre affärslokalerna längs Via di Nola och den södra delen av Via di Vesuvio. Av särskilt intresse var även i år att undersöka de inbördes relationerna mellan de olika komplexen, dels genom att studera installationer och dörrar i övervåningarna, dels genom kartläggningen av det komplicerade vattenförsörjnings - och avloppssystemet i insulans sydvästra del. H. Thorvid fortsatte med den fotografiska dokumentationen av insulan. I Bronstjurens hus, V 1,7, gjordes kompletterande dokumentation och undersökning av övervåningarna - belägenhet och utsträckning. Tillsammans med FD Agneta Freccero, som gästade fältarbetet i samband med arbete för ett italienskt projekt, gjordes en genomgång av de putser i huset, vars undersökning är av särskild betydelse för husets byggnadshistoria. Agneta Freccero har lämnat en rapport som kommer att ingå i huspublikationen. I *taberna* V 1,6 bredvid huvudingången till bronstjures hus frilades golvet i hopp om att finna rester av installationer som kunde förknippas med lokalens funktion. Några sådana påträffades dock inte. Golvet bestod av en enkel beläggning av stampad jord med nedblandad kalk, delvis förstört i det nordvästra hörnet, där det hade rasat ner i en sjunkbrunn. Framför fundamentet för en trappa, som ledde upp till övervåningen påträffades mynningen till en förmodad djup-brunn. I hus V 1,3 avslutades dokumentationsarbetet med att även golvet i *triclinium* 4 och viridariet d frilades och dokumenterades samt att de ännu ej beskrivna väggarna i dessa och andra rum dokumenterades. I den intill liggande *taberna* V 1,2 frilades golven i rum 4 och 5 samt installationerna i rum 3 och 5, som en gång tjänat

tvätteriet, inrymt i denna lokal. I rum 4, där golvet till stora delar var förstört, utfördes en mindre provgrävning för att leta efter rester av tidigare bebyggelse. Det påträffades dock inga entydiga spår av sådana. I nordvästra hörnet av rum 5 påträffades en avloppskanal, som löper vidare under skiljeväggen och in till grannen, V 1,1.32. Dess fortsatta förlopp skall undersökas vidare under en kommande fältsäsong. Dokumentationsarbetet i *caupona* V 1,1.32 har ännu ej påbörjats.

I *taberna* V 1,31 avslutades dokumentationsarbetet med friläggningen, beskrivningen och fotograferingen av toaletten i det norra av de båda bakre rummet. Dess avlopp, som var sammankopplat med avloppet från toaletten i övervåningen ovanför V 1,30 mynnade i en sjunkbrunn belägen under östra delen av rum 2, i V 1,30. Arbeta med dokumentationen påbörjades i båda rummen som utgör *taberna* V 1,30. I det främre rummet frilades större delarna av golvet, och en cistern påträffades. Den senare fick sitt vatten från en överloppsränna som var förbunden med rännan som leder till cisternen i grannlokalen V 1,31. Därmed är det bevisat att även lokalen V 1,30 var anknuten till det vattensystem som börjar i fördelaren för akveduktvattnet i köket i Bronstjurens hus och som därifrån fortsätter till V 1,3 och sedan till cisternen i V 1,31.

Friläggandet av det bakre rummet stötte på oväntade hinder, då det visade sig att större delar av golvet hade rasat ner i östlig riktning, förmodligen på grund av att den där befintliga sjunkbrunnen hade kollapsat. Det visade sig, att större delar av rummet inte hade grävts ut tidigare. Möjligen kan bristen på slutförande i det här fallet kopplas samman med att lokalen har mycket lång grävningshistorik. Det var i den här delen av insulan som utgrävningen av Pompeji började den 1. April 1748. Vid den påbörjade rensningen av golvet som visade sig utvecklas till en utgrävning påträffades ett större antal fynd, bl.a. två oskadade keramikkanor, en tredje av brons, ett större antal möbelbeslag och gångjärn av brons, en romersk skarabé, skärvor efter ett större antal glasföremål och nästan komplett *terra sigillata* skål samt fyra skivor av *lapis specularis*, dvs. kristallin gips, som användes som ersättning för fönsterglas, tills dess att glasproduktionen förenklades och fönsterglas blev billigare. Av tids- och säkerhetsskäl fick arbete i detta rum dock brytas, innan det inrasade golvet kunde friläggas. När tid gavs, fortsatte undertecknad med besök

och studier av hus, vars vatteninstallationer skall tjänstgöra som underlag och jämförelsematerial till studien av vattenanvändning i pompejansk privatarkitektur.

Studiebesök gjordes hos ett italienskt forskarlag under ledning av F. Pesando i Casa del Centauro och i Casa del Granduca Michele di Russia samt hos ett franskt forskarlag under ledning av J.-P. Brun och P. Bogard, som bland annat iscensatt experimentell arkeologi i insula V 1 - färgning på antikt manér i de installationer som bevarats i färgeriet i V 1,4. Vårt projekt besöktes av F. Pesando (universitetet i Neapel) med medarbetare, J. Uroz Saez (universitetet i Alicante) med medarbetare samt J.-P. Brun (Centre Jean Berard, Neapel) och P. Bogard (universitetet i Aix-en-Provence) med medarbetare. Även den konstvetenskapliga kursen från institutet gjorde ett besök och fick då en introduktion i romerskt väggmålari av undertecknad.

Thomas Staub

I Sverige fick Pompejiprojektets flytt (i form av undertecknad projektledare) från Stockholm till Lund oväntad medial uppmärksamhet genom en pressrelease utsänd av presstjänsten på Lunds universitet. Något missförstånd kom till stånd, som t.ex. att projektet skulle vara avslutat med den säsong som beskrivs ovan (vi räknar fortfarande med att det krävs ytterligare två säsonger för att avsluta dokumentationen), samtidigt som berättelsen om fynden i V 1,30 spreds.

En ytterligare nyhet på hemmafronten är att projektet beviljats pengar från Vetenskapsrådet för att fortsätta arbetet med den kombinerade forskningsplattformen och publikationen på nätet (www.pompejiprojektet.se/insula.php). Medlen förvaltas av Lunds universitet. Ett nytt samarbete har också knutits till vår plattform: Medarbetare vid institutionen för arkeologi i Lund, Hum Lab och Istituto di Scienza e Tecnologia dell'Informazione (ISTI) PISA kommer att genomföra skanning på plats i Pompeji för att sedan framställa olika sorters 3D-modeller, både sådana lämpade för vetenskaplig studie och sådana som har ett förmedlande, publikt syfte. Under året har också en intentionsförklaring mellan projektet och Millesgården undertecknats. Tillsammans planerar vi en utställning på Millesgården med titeln "Pompeji tur och retur" (för hösten 2012). Utställningen kommer till en del att handla om vårt fältarbete, om våra

hus och deras anknytning till Millesgårdens trädgårdar, fontänenläggning och de båda rum i konstnärsbostället som Carl och Olga lät omdekorerade efter ett av sina besök i Pompeji. Huvudtemat är upplevelsen av Pompeji. Det tänks också rymma svenska konstnärers och arkitekters syn på den antika staden genom en utställning av deras verk. FD Henrik Boman är projektets kontaktperson mot Millesgården. Projektet har fått ett anslag av Åke Wibergs stiftelse för att täcka en del av hans lönekostnader. Det anslaget kommer att förläggas till Rom-institutet.

Anne-Marie Leander Touati

Nemi (1998) - De nordiska utgrävningarna i loc. Santa Maria

Følgende indeholder en kort orientering om status for bearbejdning og publikation af materiale fra de nordiske udgravninger af en kejserlig villa ved Nemi-søen i perioden 1998-2002.

Manuskripterne til dette første bind af Nemi-publikationen er redigeret af Mette Moltesen og undertegnede i samarbejde med Kristine Bøggild Johannsen. Dette bind vil indeholde publikation af de mange forskellige typer af fund, mens publikationen af arkitekturstrukturerne med de tilhørende stuk- og marmorelementer først publiceres senere og redigeres af Pia Guldager Bilde. Publikationen er muliggjort af en generøs bevilling fra Carlsbergfondet.

Materialebearbejdningen har foregået løbende, dels under de årlige kampanjer, dels i årene efter. I løbet af 2008 indsendte stort set alle bidragsydere manuskripter, og bindet blev færdigredigeret og sprogligt redigeret i løbet af foråret 2009. Alle tegninger blev elektronisk bearbejdet af Alessia Festuccia og opsat på plancher over sommeren 2009, og Ole Haupt fotograferede ca. 700 genstande til publikationen i juli 2009. Bindet blev indleveret til trykning på forlaget Quasar i september 2009, og i november modtog vi en førstekorrektur. Det forventes, at bindet udkommer i februar 2010.

Fundmaterialet fra udgravningerne, som aktuelt befinder sig på Accademia di Danimarca, føres tilbage til Museo delle Navi ved Nemi-søen, når publikationen foreligger.

Birte Poulsen

San Lorenzo in Lucina (1993)

Projektet vars första fas utgjordes av utgrävningar i det tidkristna baptisteriet i kyrkan 1993 till 1998 och fortsatte med en s k forskarskola under år 2000, resulterade i publikationen *San Lorenzo in Lucina - the transformations of a Roman Quarter* som i september 2009 sändes till Publikationsnämnden för de svenska instituten i Athen och Rom. 15 juli beslöt Publikationsnämnden att anta manuskriptet under förutsättning att vissa ändringar genomförs. Definitiva versioner av berörda artiklar samlas in i januari 2011.

Olof Brandt

Acquarossa (1966)

Under året har arbete med materialet utförts av FD Brita Alroth (Zon G) och Professor Charlotte Scheffer (Zon L), huvudsakligen på institutet i Rom.

Stefania Renzetti

Luni sul Mignone (1960)

Under året har publiceringsarbetet med Lunis så kallade "apenninska hus" fortsatt planenligt vilket även inkluderat kompletterande materialstudier i Bleramagasinet. Detta arbete utgör en av grundstenarna i projektet, *Societal change and Internationalisation in Central Italy during the Bronze and early Iron Age. The case of Luni sul Mignone*.

I början av november deltog undertecknad i konferensen *Studi e ricerche tra i Monti Sabatini e il mare*, i Tolfa och föreläste om de svenska utgrävningarna i Luni sul Mignone med anledning av att det var femtio år sedan de påbörjades hösten 1960. I sammanhanget presenterades också en del egen forskning kring platsen ifråga och anförandet kommer att ingå i en konferensvolym som är planerad att ges ut under 2011.

Under året har även topografiska undersökningar av betydelse för projektet "Societal change and Internationalisation etc." ägt rum i Bleratrakten.

Johnny R. Bengtsson

San Giovenale (1956)

Gravlandskapet runt San Giovenale (2010)

Under 2010 initierades ett avhandlingsprojekt vid Uppsala Universitet som har gravlandskapet runt San Giovenale i fokus. Målet är att skapa en helhetsbild av hur gravområdena utvecklades och förändrades under framför allt den etruskiska perioden och hur denna utveckling kan förstås som en del av större sociala och samhällsliga processer. Många gravar i området har grävts ut och publicerats av både italienska och svenska arkeologer, men fram tills nu har ingen syntes av materialet gjorts. Som ett första steg i avhandlingsarbetet har jag under 2010 påbörjat publiceringen av några gravar som grävdes ut av svenska arkeologer under 1950- och 1960-talen men som aldrig publicerades. Det gäller framför allt en förhistorisk kammargrav från Sant'Andrea (några kilometer sydväst om San Giovenale) men också en etruskisk kammargrav nära San Giovenale som grävdes ut av den arkeologiska kursen vid Svenska Institutet i Rom våren 1969. Manuskript beräknas ligga färdiga för publicering i början av 2012.

Fredrik Tobin

Vignale Archaeological Project (2006)

Under 2010 har projektdeltagarna med medel från Torsten och Ingrid Gihls fond analyserat ett stort antal värmebilder tagna under 2009 års flygundersökning. Bilderna som togs med ett ultralätt plan under våren 2009 har jämförts med andra foton tagna med olika fotograferingstekniker, s.k. *remote sensing*. Under hösten 2010 har också en integrering påbörjats av analysresultaten med resultat från tidigare landinventeringar samt utgrävningar gjorda mellan åren 1959-63. Medel för detta arbete har erhållits från Stiftelsen Fondazione Famiglia Rausing. Publikationsarbetet har inletts under hösten. Inom vårt projekt har vi satsat på att använda flera icke förstörande undersökningsmetoder såsom konventionell digital flygfotografering, satellit-, infraröd- (NIR) och värmefotografering - alla kompletterande varandra.

Under hösten har vi haft förmånen att kunna lägga ytterligare en flygburen inventeringsteknik, LiDAR (Light Detection and Ranging), till arkeologens verktygslåda. Fördelen med LiDAR är att den på ett snabbt och

effektivt sätt kan visa indikationer på arkeologiska lämningar som är täckta av ymnig vegetation, som i San Giovenales fall. Denna laserteknik kan med mycket hög precision visa ytformationer såsom enskilda installationer och antik infrastruktur. Detta är ovärderligt komplement till infraröd- och värmefotografering, vilka endast kan nyttjas över öppna ytor. Inom ramen för Vignale Archaeological Project har våra samarbetspartners Dr. Rosa Lasaponara, Istituto di Metodologie per l'Analisi Ambientale, IMAA-CNR di Potenza och Dr. Nicola Masini, Beni Archeologici e Monumentali, IBAM-CNR, Sezione di Potenza, finansierat en LiDAR undersökning över San Giovenale med omgivning. Denna undersökning var inplanerad redan 2009 men på grund av den förödande jordbävningen i Aquila i mars 2009, inkallades alla tillgängliga flygplan och LiDAR-projektet fick skjutas på framtiden. Den senare utfördes dock under september månad, 2010. Processandet av de inskannade områdena för läsbara bilder har inletts och väntas bli klart i januari 2011 varefter analysarbetet kan påbörjas.

Yvonne Backe Forsberg & Richard Holmgren

Föreläsningar, seminarier, och andra aktiviteter

På institutet

27-29 januari

Arachne Nordic Workshop: *The Roman family and commemoration* (i samverkan med universiteten i Göteborg, Tromsø, Helsingfors, Tampere och Finska Institutet i Rom). Se bilaga s. 53

12 februari

Associazione Culturale *Classiconorroena*: årligt sammanträde.

5 mars

B. Santillo Frizell och S. Malmberg: möte med styrgruppen för FokusRom inför workshopen *The moving City*.

29 mars

Incontri dell'AIAC: *Il metodo archeologico nella sfera medievale*.

27 april

Bokpresentation: *Portraiture and Social Identity in Eighteenth-Century Rome* av Sabrina Norlander Eliasson presenterades av Liliana Barroero, Dipartimento di Studi storico-artistici, archeologici e sulla conservazione, Università degli Studi Roma Tre. Se bilaga s. 54

7-8 maj

Epigraphy network – Spring meeting.
Se bilaga s. 56

11 maj

Bokpresentation: boken om institutets byggnad och design *L'Istituto Svedese di Studi Classici a Roma-The Swedish Institute of Classical Studies in Rome* presenterades av arkitekt Antonello Alici (Università Politecnica delle Marche) och arkitekt Andrea Vidotto (Università degli Studi Roma Tre). Se bilaga s. 57

20 maj

Seminario: *Italo Calvino. Un classico italiano in Svezia* (i samverkan med Dipartimento di Studi filologici, linguistici e letterari, Facoltà di Scienze Umanistiche, Università "La Sapienza" di Roma, och Istituto italiano di cultura "C.M. Lerici", Stockholm). Se bilaga s. 55

11 juni

Iconography and Economy in Antiquity. A Colloquium (organiserad av Fondazione Famiglia Rausings postdokstipendiat Ragnar Hedlund i samverkan med The British School at Rome). Se bilaga s. 59

15 juni

Bokpresentation: Barbro Santillo Frizells *Lana, carne, latte. Paesaggi pastorali tra mito e realtà* presenterades av arkeologen Luciano Santella och journalisten Carlo Vulpio. Se bilaga s. 60

9-10 september

International Conference *The city of the soul. The literary making of Rome*.
Se bilaga s. 60

28 september

Föreläsning av Stefano Fogelberg Rota: *Poesins drottning. Christina av Sverige och de italienska akademierna* (i samverkan med SWEA: Swedish Women's Educational Association International).

29 oktober

INSCRIPTA. Network for Latin Epigraphy.
Autumn meeting. Se bilaga s. 56

26-27 november

Workshop *Städer vid vatten*. Hamnstäderna och deras befolkningar runt Medelhavet under antiken: från öst till väst, 500 f. Kr. - 500 e. Kr. (organiserad av Forskarnätverket Triton för maritim historia och arkeologi). Se bilaga s. 64

9 - 11 december

Barockakademins möte - 10 års jubileum
Tema: Barocken och Antiken.
Se bilaga s. 65

15-19 december

Workshop Institutionen för Kulturvård, GU, och KTH, Stockholm.

Vid andra institutioner med deltagande av institutets forskare**10 januari, Cerveteri**

Ulf Hansson föreläste om glyptikfynd från södra Etrurien för Cerveteris lokala arkeologisällskap.

13-16 januari, Danska Akademin, Rom

Konferens: *Using images in Late Antiquity: identity, commemoration and reponse*.
Simon Malmberg: *above the gate: symbols on the gate, and the gate as symbol at Rome, Ravenna and Constantinople*

26-28 januari, VU University Amsterdam
1st Landscape Archaeology Conference: LAC 2010.

Barbro Santillo Frizell: *Memory and the loss of memory—Giving meaning to a historical landscape*. Se bilaga s. 52

21 februari, Nationalmuseum, Stockholm

Symposium: Caravaggio (arrangerat av Italienska Kulturinstitutet i Stockholm och Nationalmuseum).

Sabrina Norlander Eliasson: *Italian art in the Nationalmuseum: collecting principles in eighteenth-century Rome and a copy after Caravaggio*.

3 mars, Institutum Romanum Finlandiae, Rom
Bokpresentation: Stefano Fogelberg Rota
(postdokstipendiat vid LUMSA) presenterade
romanen *Pius II—Påven som älskade skogarna*,
av Göran Stenius.

4 mars, Sapienza, Università di Roma,
Dipartimento di Scienze dell'Antichità, Cattedra
di Epigrafia latina, Corso di Epigrafia e
informatica.

Astrid Capoferro: undervisning för
epigrafikstudenter: *Ricerche in internet sul
collezionismo epigrafico*.

25 mars, Museo Archeologico Nazionale, Ferrara
Giornata di Studio dedicata a Gustavo VI Adolfo
di Svezia (studiedag till minne av Gustav VI
Adolf).

Barbro Santillo Frizell: *Il re archeologo. Una
memoria ancora viva*.

21 april, Dipartimento di Ingegneria Civile,
Università di Roma Tor Vergata
Giornata di studio *Grand tour del Terzo
Millennio*. Ricerche di storia dell'architettura di
borsisti e artisti stranieri a Roma.
Johanna Gullberg (SIR arkitektstipendiat): *The
Rome Archives*.

Håkan Hökerberg (postdokstipendiat vid
Università Roma Tre): *The new peripheries of
Rome. Morphology and modern urban heritage*.

18 maj, Föreningen Svenska Rominstitutets
Vänner, Västsvenska avdelningen, Göteborg
Årsmöte. Föreläsning av Simon Malmberg: *Stads
– och palatsportars symbolik i Rom, Ravenna och
Konstantinopel*.

8-14 juni, Tempio di Adriano, Rom
Utställning *FAR (Foreign Architects Rome)*, inom
Index Urbis, Festa dell'Architettura di Roma.
Johanna Gullberg (SIR arkitektstipendiat) med
projektet *Cabinet The Rome Archives*.

21-24 juni, Arkeologiska museet, Istanbul
Konferens: *The second international Sevgi Gönül
Byzantine studies Symposium*.
Simon Malmberg: *The new palace of Mehmet
Fatih and its Byzantine legacy*.

20-21 augusti, TA HIERA - nätverket för studiet
av antik religion, Göteborg.
Barbro Santillo Frizell deltog i konferensen *Antik
tro - Hur kommer vi åt den?*

29 augusti, Halmstads Rådhus, Halmstad
Hallands Akademi, Högtidsammankomst
Högtidstal av Barbro Santillo Frizell: *Pastorala
landskap: myt, minne, miljö*.

4 september, Pietrelcina (Benevento)
Bokpresentation: Barbro Santillo Frizells *Lana,
carne, latte. Paesaggi pastorali fra mito e realtà*
presenterades av arkeologen Luciano Santella.
Se bilaga s. 60

14 september, Föreningen Svenska
Rominstitutets Vänner, Stockholm
Bokpresentation: *Svenska Institutet i Rom:
Design, inredning och arkitektur*. Institutets bok
presenterades av Jerk Malmsten och Jan Ahlklo
med en introduktion av Barbro Santillo Frizell.

23-25 september, Uppsala Universitet
Konferens: *Ancient ports: the geography of
connections*.
Simon Malmberg: *Ravenna: capital city, naval
base, commercial hub*.

7 oktober
Barbro Santillo Frizell möte med FOKULTs
styrgrupp. För samarbete och undervisning på
SIR. <http://www.fokult.su.se>

8 oktober, Medelhavsmuseet, Stockholm
Invigning av utställningen *Vita lögner. Antikens
färger med nya ögon*.
Invigningstalare Barbro Santillo Frizell.

8-10 oktober, Barbarano Romano, Blera
Konferens: *L'Etruria Rupestre dalla Protostoria
al Medioevo. Insediamenti, necropoli,
monumenti, confronti* (organiserad av Società
Culturale L'Albero del Sapere och Università
Roma Tre).
Fredrik Tobin (Uppsala Universitet, SIRs
grävstipendium 2010): *The necropoleis of San
Giovenale: a landscape of burial*.

9 oktober, Medelhavsmuseet, Stockholm
Föreläsning av Barbro Santillo Frizell: *White
Lies*.

11 oktober, Föreningen Svenska Rominstitutets
Vänner, Lund.
Föreläsning av Barbro Santillo Frizell: *Vita
lögner*.

18-19 oktober, Università di Firenze
Living Landscape. The European Landscape
Convention in research perspective.
Barbro Santillo Frizell: Poster *Pastoral lifestyle
and urban mentality*. Se bilaga s. 63

4-6 november, Museo Nazionale Palazzo
Massimo, Roma
Konferens 410 AD *The sack of Rome - The event,
its context and its impact* (Istituto Svizzero,
Deutsche Archäologische Institut, The British
School at Rome m.fl.).
Simon Malmberg: *The Esquiline: a new
monumental centre*.

6-7 november, Museo Civico, Tolfa
Konferens: *Il Mignone fiume dell'archeologia.
Studi e ricerche fra i Monti Sabatini e il mare*
(organiserad av Tolfas Kommun och Museo
Civico di Tolfa).
Johnny R. Bengtsson (projekt Luni sul Mignone):
The excavations at Luni sul Mignone;
Fredrik Tobin (SIRs grävstipendium): *Two
Etruscan settlements along the Mignone: San
Giovenale and Sant'Andrea. A summary*.

19 november, Föreningen Svenska
Rominstitutets Vänner, Västsvenska Avdelning,
Göteborg.
Föreläsning av Ulf Hansson: *Daktyliotekens
tidevarv: glyptiksamlare och studiosi i kretsen
kring Winckelmann i 1700-talets Rom*.

7 december, Norska institutet, Rom
Föreläsning av Simon Malmberg: *Symbols on
gates, and the gate as symbol*.

Stefania Renzetti

Institutets seminarier

23 februari

Felicia Tolentino: *1800-talet - romantik eller
revolution? Perspektiv på svenska och italienska
konstnärers bilder av Italien*.

16 mars

Jenny Hällström: *Historien bakom två målningar
från Bali - eller vad man kan hitta med hjälp av
icke-förstörande undersökningsmetoder*.

19 april

Jonas Carlquist och Ann-Cathrine Eriksson:

*Jungfru Maria som förebild för medeltidens
kvinor - en studie i text och bild*".

20 april

Katarina Andersson & James Kaye:
*Law and Crime: Successful Italian legislation
drove criminals to Austria*.

18 maj

Anna Bortolozzi: *Restored Memory: the Vatican
grottos as Christian museum*.

7 juni

Johanna Gullberg: *Romarkivet*.

20 oktober

Ingrid Edlund-Berry: *Öppen eller stängd?
Etruskiska stadsportar som kontaktpunkt och
gränsmarkör i det toskanska landskapet*.

11 november Håkan Hökerberg: *Urban sprawl
och Roms nya periferier*.

17 november

Jan Ahlklo: *Institutet i Rom – skisser &
inspiration, struktur & förändring*.

23 november

Moa Ekbohm: *Sortes Vergilianae: myter, metoder
och eftermäl*.

2 december

Caroline Olsson: *The Grand Tour in Rome – En
personlig reflektion*.

6 december

Sanna Nordlander: *Växande, åldrande: en studie
av trä i Rom. Work in progress*.

Sabrina Norlander Eliasson, Simon Malmberg

Studiebesök och visningar

Under året har Liv D'Amelio haft hand om
visningar av institutet för enskilda besökare.

22 februari

Simon Malmberg: visning av institutet för
deltagarna på finska institutets Romkurs.

22 februari

Johanna Gullberg (arkitektstipendiat): visning av institutet för en grupp studenter i landskapsarkitektur från Sveriges Lantbruksuniversitet (SLU) i Uppsala.

15 mars

Styrelseordförande Carin Fischer besökte institutet.

15-22 mars

Romvännernas Vårresa till Italien:

16-17 mars: Ravenna med Simon Malmberg;

20 mars: Rom under 1700-talet med Sabrina Norlander Eliasson;

21 mars: Tivoli med Barbro Santillo Frisell. Avslutning med visning av institutet.

26 april

Simon Malmberg: undervisning på Forum Romanum på KTH:s Romkurs.

1 maj

Håkan Hökerberg: visning av quartiere Ostiense (Rom) för en grupp från Arkitekturskolan KTH.

22 juli

Ulf Hansson: visning Museo Nazionale Etrusco di Villa Giulia för Cerveteris arkeologisällskap.

21 september

Stefania Renzetti: visning av institutet för Valeria Ansuini och Giulia Viceré, journalister från on-line tidningen QuotidianoArte.it, som publicerade en artikel om institutet: www.quotidianoarte.it/nl/quotidianoarte_content_11215.mn

13 oktober

Simon Malmberg: undervisning i Ostia på norska institutets kurs *Roma sted og symbol*.

22 oktober

Hans Bjur: visning av institutet för en grupp stadsplanerare från PEAB (Malmö).

2-3 november

Simon Malmberg: undervisning i Ravenna på norska institutets kurs *Roma sted og symbol* 2-3 november.

15 december

Ark. Andrea Vidotto: visning av byggarbetsplats på fd Vasca Navale (blivande säte för olika departement, Università Roma Tre) för institutets

personal, stipendiaterna Håkan Hökerberg och Jan Ahlklo, samt Ola Wetterberg (kulturvård, GU).

Stefania Renzetti

Externa uppdrag

Barbro Santillo Frisell

- Har representerat institutet i styrelserna för AIAC och *Unione Internazionale*.
- Ledamot i *Riksbankens Jubileumsfonds områdesgrupp för forskning om förmodernitet (OFFF)*.
- Ledamot i *Nätverk för internationalisering i samverkan mellan universiteten och de svenska Medelhavsinstituten (USI)*.
- Ledamot i TA HIERA - nätverket för studiet av antik religion
- Vetenskaplig rådgivare i produktionen av utställningen och katalogen *Vita Lögner* på Medelhavsmuseet, Stockholm.
- Ledamot i Publikationsnämnden för institutets skrifter.
- Ledamot i Arkeologiska Samfundet.
- Extern handledare för doktorand Jonathan Westin, Institutionen för kulturvård Göteborg, Anna Gustavsson, Masteruppsats, AKS, Göteborg (examinerad 2011-01-10), Frederick Whitling, EUI, Firenze.
- I betygsnämnden för Frederick Whitlings avhandling *The Western way. Academic diplomacy: foreign academies and the Swedish Institute in Rome, 1935-1953*. EUI, Firenze, (disputation 2010-11-09).
- I betygsnämnden för Anton Bonniers avhandling *Harbours and hinterlands: Landscape, site patterns and coast-hinterland interconnections by the Corinthian Gulf, c. 600-300 B.C.* Stockholms universitet (disputation 2010-02-20).

Sabrina Norlander Eliasson

- Medlem i styrelsen för Sällskapet för 1700-talsstudier.
- Handledare för doktorander Sonya Petersson och Anna Maria Hällgren, konstvetenskapliga institutionen, Stockholms universitet.
- Projektledare, *Italian Art in the National Museum of Fine Arts. Three Centuries of Collecting* vid Nationalmuseums forskningsavdelning.

Simon Malmberg

- Medlem i Istanbulinstitutets forskarkollegium.
- Ledamot i Arkeologiska Samfundet.

PUBLIKATIONER

Under året har följande volymer utgivits och distribuerats av Institutet:

Skrifter utgivna av Svenska Institutet i Rom. Series in 4°:

Vol. 26:5:2:

I. Pohl, *San Giovenale. 5:2. The Borgo. The Etruscan habitation quarter on the North-West slope. Stratification and materials*, Stockholm 2009.

Opuscula. Annual of the Swedish Institutes at Athens and Rome:

Vol. 2, 2009.

K. Demakopoulou et al., *Excavations in Midea 2007*; S. Voutsaki et al., *Radiocarbon analysis and the history of the East Cemetery, Asine*; L. Karlsson, *Labranda 2008. A preliminary report on the Swedish excavations*, with contributions by J. Blid and O. Henry; A. Penttinen et al., *Report on the excavations in the years 2007 and 2008 southeast of the Temple of Poseidon at Kalaureia*; Appendix: T. Theodoropoulou, *The sea-shells from the excavations in Area H in the Sanctuary of Poseidon at Kalaureia in 2007 and 2008*; B. Wells, *A smiting-god-figurine found in the Sanctuary of Poseidon at Kalaureia*; Appendix: A. Karydas, *In situ analysis of a bronze figurine in the Poros Archaeological Museum*; J. Wallensten & J. Pakkanen, *A new inscribed statue base from the Sanctuary of Poseidon at Kalaureia*; J. Pakkanen, *A tale of three drums: An unfinished Archaic votive column in the Sanctuary of Poseidon at Kalaureia*; D. Grassinger, *Zersägte Köpfe. Die Transformation antiker Porträts zu monumentalen Gemmenbildern im 18. Jahrhundert*; Y. Backe-Forsberg, *The Brygos painter at San Giovenale*; T. Staub, *Decorative effects and room functions. The evidence of thresholds studied in the residential quarters of Insula V I, Pompeii*; A.-L. Schallin, *In memoriam: Berit Wells*.

L'Istituto svedese di studi classici a Roma = The Swedish Institute of Classical Studies in Rome, a cura di = eds. B. Magnusson & J. Ahlklo; grafica = art director C. J. Hane; fotografia = photographer Å. E:son Lindman; traduzione italiana = Italian translation S. Renzetti;

traduzione inglese = English translation S. Klintborg, J. Mente, Stockholm 2010.

Recensioner av Institutets publikationer:

C. Courrier, rec. av O. Brandt (ed.), *Unexpected voices: the graffiti in the cryptoporticus of the Horti Sallustiani and papers from a conference on graffiti at the Swedish Institute in Rome, 7 March 2003*, Stockholm 2008, i *Revue des études anciennes* 111:2, 2009, 685-687. <http://www.rea.u-bordeaux3.fr>

M.-Th. Raepsaet-Charlier, recension av O. Brandt (ed.), *Unexpected voices: the graffiti in the cryptoporticus of the Horti Sallustiani and papers from a conference on graffiti at the Swedish Institute in Rome, 7 March 2003*, Stockholm 2008, i *L'antiquité classique* 79, 2010, 598-601. J. R. Bengtsson, "Una nuova pubblicazione su San Giovenale", *La Torretta* N.S. 3, 2010, 12-13 (presentation av I. Pohl, *San Giovenale. 5:2. The Borgo. The Etruscan habitation quarter on the North-west slope. Stratification and materials*, Stockholm 2009).

P. Ausserlechner, rec. av *Opuscula Romana* 29 (2004) och 30 (2005), i *Anzeiger für die Altertumswissenschaft* 63, 2010:1-2, 127-128.

J. Gran-Aymerich, rec. av *Opuscula Romana* 31-32 (2006-2007), i *Latomus* 69:3, 2010, 929-931.

Monografier och vetenskapliga artiklar som införlivats i bibliotekets bokbestånd framställda av forskare knutna till institutet:

A. Capoferro, "Alessandro Rondoni e il mercato antiquario romano tra fine Cinquecento e primo Seicento", *Archeologia classica* 60, 2009, 307-352.

I. Edlund Berry, "The historical and religious context of vows fulfilled in Etruscan temple foundations", i M. Gleba, H. Becker (eds.), *Votives, places, and rituals in Etruscan religion. Studies in honor of Jean MacIntosh Turfa*, Leiden 2009, 101-106.

I. Edlund Berry, "Larthen, Turms, and Vel: real Etruscans in modern fiction", i S. Bell, H. Nagy (eds.), *New perspectives on Etruria and early Rome: in honor of Richard Daniel De Puma*, Madison 2009, 290-297.

- B. Santillo Frizell, *Lana, carne, latte: paesaggi pastorali tra mito e realtà*, Firenze 2010.
- B. Santillo Frizell, "Den vita retoriken", i G. Beijer (red.), *Vita lögner*, Malmö 2010, 31-47.
- B. Magnusson, "The Tessin Drawing Collection' and its early history", *Art bulletin of Nationaluseum* 16, 2009, 67-76.
- S. Malmberg, "Mehmet Fatih's bysantinska palats", *Dragomanen* 12, 2008-2010, 74-80.
- S. Norlander Eliasson, "The glory of Saint Lawrence in the Cathedral of Viterbo. An oil sketch by Giuseppe Passeri (1654-1714) in the Martelli collection", *Art bulletin of Nationaluseum* 16, 2009, 87-90.
- S. Norlander Eliasson, "Il buon gusto in convento. Notizie intorno alle educande nella Roma del 700", i C. Covato, M. I. Venzo (a cura di), *Scuola e itinerari formativi dallo Stato Pontificio a Roma capitale. L'istruzione secondaria* (Storia sociale dell'educazione, 24), Milano 2010.
- C. Nylander, *Avtryck av liv* (Skriftserie utgiven av vänföreningarna för de svenska instituten i Athen och Rom, 8), Stockholm 2010.
- M. Olin, "Disegni romani per mobili barocchi nella collezione Tessin del Museo Nazionale di Stoccolma", i E. Debenedetti (a cura di), *Collezionisti, disegnatori e teorici dal Barocco al Neoclassico*, I (Studi sul Settecento romano, 25), Roma 2009, 13-28.
- M. Prusac, "De første pilegrimene", i M. Prusac, M. Bramer Solhaug, M. Vedeler (red.), *På spor av Gud? Pilegrimsreiser i middelalderens kristenhet*, Oslo 2009, 20-32.
- D. Prytz, J. Eriksson, "The Martelli collection: further notes towards its history", *Art bulletin of Nationaluseum* 16, 2009, 77-86.
- J. Westin, T. Eriksson, "Imaging the sanctuary of Hercules Victor", *Archeomatica* 1, Nr. 2, 2010, 58-62.
- I. Östenberg, "Circum metas fertur: an alternative reading of the triumphal route", *Historia* 59:3, 2010, 303-320.
- I. Östenberg, "Titulis oppida capta leget. The role of the written placards in the Roman triumphal procession", *Mélanges de l'Ecole française de Rome. Antiquité* 121:2, 2009, 463-472.
- Recensionier av B. Santillo Frizell, *Lana, carne, latte: paesaggi pastorali tra mito e realtà*, Firenze 2010:**
- M.L. Forenza, "La transumanza: antica pratica di salute", *Artemedica* 18, 2010, 16-18.
- S. Mammini, *Archeo* 309, 2010:11, 128.
- L. Santella, "Barbro e il paesaggio pastorale", *La Torretta N.S.* 2, 2010, 17-21.
- C. Vulpio, "Miti, mercati, alimentazione: la storia dell'uomo è quella della pecora. L'archeologa Barbro Santillo Frizell indaga lo sviluppo della civiltà e il passaggio dalla vita pastorale all'era industriale", *Il Corriere della sera*, 19 juli 2010.
- Om utställningen *Vita lögner* på Medelhavsmuseet:**
- B. Santillo Frizell, "Färgglada skulpturer utmanar vår syn på antiken", *Populär arkeologi* 2010:4, 4-7.
- B. Santillo Frizell, "Vita lögner på Medelhavsmuseet", *Hellenika* 134, 2010:4, 9.
- Recensionier av utställningskatalogen *Vita lögner*:**
- Ch. Scheffer, rec. av G. Beijer (red.), *Vita lögner*, i *Populär arkeologi*, 2010:4, 32.
- J. Zetterström, "Ett ideal som vilar på en lögn", i *Sydsvenskan*, 23 januari 2011.
- Festskrifter tillägnade forskare knutna till Institutet:**
- F. Faegersten, J. Wallensten, I. Östenberg (red.), *Tankemönster: en festskrift till Eva Rystedt*, Kristianstad 2010.
- Med artiklar bl.a.:
- L. Brännstedt, *Hela världens moder. Om Livia som genetrix orbis*, 21-27.
- I. Edlund-Berry, *Öppen eller stängd? Den etruskiska stadporten som kontaktpunkt och gränsmarkör för stad och landsbygd*, 45-52.

U. R. Hansson, "Die Quelle des guten Geschmacks ist nun geöffnet". *Philipp Daniel Lipperts Dactyliotheca Universalis*, 92-101.
R. Hedlund, *Att ha historien i fickan. Om ikonografi och mentaliteter från Roms kejsartid*, 102-108.
A.-M. Leander Touati, *Med ämnet som ämne. Svarta legender, vita lögnen och andra samtidsperspektiv*, 119-124.
A. Lindhagen, *Morgantina, Desilo och de törstiga barbarerna. En historia om mentaliteter och landskap*, 125-132.
C. Nylander, *Stenhuggaren och hans mejsel*, 147-151.
C. Scheffer, *De etruskiska gravarnas kvinnor*, 176-180.
I. Östenberg, *Släkten följa släktens gång. Porträtt, politik och performance vid romerska begravningar*, 224-229.

Det åskådliga och det bottenlösa: tankar om konst och humaniora tillägnade Margaretha Rossholm Lagerlöf, Stockholm 2010.
Med artiklar bl.a.:

P. Gillgren, *Performativa aspekter på Michelangelos gravmonument över Julius II*, 226-234.
L. Johannesson, *Spolier eller Molls problem. Om återkallandets estetik*, 235-241.
S. Norlander Eliasson, "Mellan dubbla murar fångas vår frihet". *Det kvinnliga klostrets öppna och slutna rum i det tidigmoderna Rom*, 295-302.
M. Olin, *Poussins "Den helige Frans Xaviers underverk"*, 98-104.

Online publikationer:

B. Santillo Frizell, *Monumentbyggande i ett globalt perspektiv – obeliskens berättelse*.
<http://humanistportalen.konstvet.uu.se/globalhistoria/>

B.E: Thomasson, *Laterculi praesidium, Vol. I ex parte retractatum. Vol. III Indices addendorum*, Göteborg 2009.
http://www.isvroma.it/public/NEW/index.php?option=com_content&view=article&id=110:bengt-e-thomasson-laterculi-praesidium&catid=40:online-publikationer&Itemid=106

Avhandlingar framställda av forskare knutna till institutet:

L. Hagelin, *Imperial freedmen and Roman society: a study on the social standing of imperial freedmen as expressed in literary and epigraphic*

sources in the early Roman Empire, Diss. Uppsala 2010.

F. Whitling, *The Western way. Academic diplomacy: foreign academies and the Swedish Institute in Rome, 1935-1953*, Diss. Florens 2010.

Om Institutet:

Romhorisont. Tidskrift för Föreningen Svenska Rominstitutets vänner och Svenska Institutet i Rom, Nr. 51 och 52 (2010).

S. Renzetti, *Istituto Svedese di Studi Classici*, i R. Rizzo (a cura di), *Accademie svelate. Tradizione e attualità delle accademie straniere nel Lazio*, Roma 2010, 51-52 (Utställningskatalog).

Om Einar Gjerstad:

F. Whitling, "Mare Nostrum: Einar Gjerstad och Svenska Institutet i Athen, 1945-1948", *Hellenika* 133, 2010:3, 14.

Om biblioteket:

A. Capoferro, "La biblioteca dell'Istituto Svedese di Studi Classici a Roma", *AIACNews* 6, 2010:1, 3-6. http://www.aiac.org/ita/Aiac_News/AiacNews_2010/AIACNews2010,1web.pdf

Populärvetenskapliga artiklar:

H. Boman, "Aska och pimpsten. En katastrof i Neapelbukten 79 e.Kr.", *Medusa* 2010:2, 6-12.

B. Santillo Frizell, "Pastoral landskap i myt och verklighet", *Sällskapet DBW. Minnesblad* 2009, 14-22.

R. Holmgren, "Etruskerna satt på en förmögenhet – men visste de om det?", *Populär arkeologi* 2010:4, 16-18.

F. Tobin, "Det etruskiska Poggio Civitate (Murlo) och dess dramatiska historia", *Medusa* 2010:1, 22-24.

Recensioner av övriga publikationer:

S. Henry, rec. av B. Santillo Frizell, *Arkadien. Mythos und Wirklichkeit*, Köln 2009, i *Bulletin des Schweizerischer Altphilologenverband* 75, 2010, 40.

Ch. Scheffer, rec. av C. Nylander, *Avtryck av liv*, Stockholm 2010, i *Populär arkeologi* 2010:4, 30.

S. Strömholm, "Carl Nylander flätar samman liv

och historia”, i *Svenska dagbladet*, 22 augusti 2010.

B. Eriksson, rec. av M.-L. Rodén, *Drottning Christina, en biografi*, i *Historisk tidskrift* 2010:1, 140-142.

Övriga recensioner:

I. Östenberg, rec. av A. H. Arweiler, B. M. Gaulty (eds.), *Machtfragen: zur kulturellen Repräsentation und Konstruktion von Macht in Antike, Mittelalter und Neuzeit*, Stuttgart 2008, i *Journal of Roman studies* 100, 2010, 258-259.

S. Malmberg, rec. av P. von Rummel, *Habitus barbarus: Kleidung und Repräsentation spätantiker Eliten im 4. und 5. Jahrhundert*, Berlin 2007, i *Opuscula* 2 (2009), 226-227.
Astrid Capoferro

INSTITUTET I MEDIA

Under 2010 hölls flera bokpresentationer på institutet.

Den 11 maj presenterades *L'Istituto svedese di studi classici a Roma - The Swedish Institute of Classical Studies in Rome*, eds. Börje Magnusson & Jan Ahlko. Evenemanget omtalades i:

Cultural news

<http://culturalnews.it/dettaglio.asp?id=17152>

Skapegoat

<http://skapegoat.wordpress.com/2010/05/18/ecco-come-e-nato-listituto-svedese-a-roma/>

Dazebao – l'informazione on line

http://www.dazebao.org/news/index.php?option=com_content&view=article&id=10140:qlistituto-svedese-di-romaq-un-libro-per-promuovere-la-conoscenza&catid=141:focus-nord-europa&Itemid=352

Presentationen av Barbro Santillo Frizells bok *Lana, carne, latte* den 15 juni uppmärksammades i:

La Repubblica, 15 juni 2010

Il Corriere della sera, 15 juni 2010

Tra mitologia, arte e letteratura

Il Giornale, 15 juni 2010

Cultural news

<http://www.culturalnews.it/dettaglio.asp?id=17432>

En presentation av boken hölls även i Pietralcina den 4 september:

Il Mattino, 4 september 2010

”Lana Latte Carne”, ovvero le radici della civiltà contadina di Donato Faiella.

Tiburtinaprojektet fortsatte att vara aktuellt:

28 januari 2010

Barbro Santillo Frizell och Hans Bjur berättar om Tiburtina-projektet i P1's program "Via Tiburtina – vägen som bar till Rom" lett av Tobias Svanelid.

GU Spegeln nr 1, 2010

Modern stadsplanering samspelar med historien av Krister Svahn.

Den stora utställningen "Vita lögner" som hölls på Medelhavsmuseet i Stockholm, 9 oktober 2010 - 30 januari 2011, och i vilken Barbro Santillo Frizell var engagerad fick den största uppmärksamheten som media någonsin gett museet. Bland mycket annat:

Dagens Nyheter, 08 oktober 2010

Myten om den vita marmorn av Sara Ullberg.

även i:

Göteborgs Posten, 08 oktober 2010

Östran.se, 11 oktober 2010

Allehanda.se, 21 oktober 2010

GD.se, 10 oktober 2010

Myten om marmorn av Sara Ullberg.

Norbottens kuriren, 12 oktober 2010

Antikens marmor var inte vit av Sara Ullberg.

Arbetsbladet, 13 oktober 2010

Eftervärldens vita lögner av Sara Ullberg.

Svenska Dagbladet, 14 oktober 2010
Antikens gömda pigment – statyerna var allt annat än vita av Eva Bäckstedt.

Dagens Nyheter, 15 december 2010
”Vita lögner” av Lars Linder.

Fokus
<http://www.fokus.se/2010/11/att-veta-men-inte-forsta/>

21 januari 2011
Gabriella Ahlström talar om utställningen *Vita lögner* i Ingvar Storms radioprogram Spanarna i P1.

4 februari 2011
I Spanarna P1 talar Göran Everdahl om Santillo Frizells artikel ”Den vita retoriken”.

Institutet och dess forskare framlyftes vidare av olika anledningar:

2 mars 2010
Barbro Santillo Frizell intervjuades i P1 av Annika Lantz angående begreppet ”senromersk dekadens”.

Est Area : cittadini & salute, anno 2 – nr 7, aprile 2010
A colloquio con Barbro Santillo Frizell a cura di Maria Luisa Forenza.

Roma Tre News – periodico di Ateneo, anno XII. N. 1, 2010
Communicative variation in time and space: l'esperienza di un corso intensivo internazionale realizzato presso la Facoltà di Lettere e Filosofia di Francesca Cantù e Eva Wiberg.

Quotidiano arte.it, 12 oktober 2010
L'Istituto Svedese di Studi Classici a Roma di Giulia Viceré.

Institutet är nu synligt även på facebook:
<http://www.facebook.com/home.php#!/pages/Svenska-Institutet-i-Rom-Istituto-Svedese-di-Studi-Classici-a-Roma/158041410896832>

och på ”Cultura internazionale a Roma” ett projekt för samarbete mellan Roms kommun (Roma Capitale - Assessorato alle politiche culturali e della comunicazione) och utländska

institut och akademier i den italienska huvudstaden:
<http://culturainternazionale.wordpress.com/contatti/istituto-svedese-di-studi-classici/>

Liv D'Amelio

BIBLIOTEKET

2010 har varit ett aktivt och händelserikt år för biblioteket. Nyförvärvet har ökat tack vare nya donationer, en etablerad bytesverksamhet och en genomtänkt inköspolitik. Antalet besökare (450 personer, förutom institutets egna forskare och kursdeltagare) samt förfrågningarna till bibliotekarierna (document delivery o.s.v.) har ökat på grund av URBS och institutets synlighet på Internet.

Årets biblioteksbudget för bokinköp uppgick till €32.000. 49 % av budgeten har gått till inköp av monografier, 19 % av serie prenumerationer, samt 32% av prenumerationer (inkl. elektroniska resurser).

De löpande tidskrifterna uppgår till 276, varav:

	Inköp	Gåva	Byte	Summa
Tidskrifter	111	28	137	276

Bibliotekets bokbestånd ökade under året med **1043** volymer, varav 831 monografier och 212 tidskriftsårgångar (i 424 häften):

	Inköp	Gåva	Byte	Summa
Monografier	329	330	29	628
Monografier i löpande serier	54	1	88	143
Summa monografier	383	331	117	831

De totala volymantalet uppgår nu till cirka 65.095 volymer.

Avkastningar från olika biblioteksfonder har använts för extra bokinköp: Gino Filipettos minnesfond, tillägnad inköp av mer generell karaktär (SEK 15.363); Stig Forsbergs minnesfond, inriktad på etruskologi (SEK 2.722); Bengt Thomassons fond, inriktad på filologi och epigrafik (SEK 11.164).

Vid styrelsesammanträdet den 23 november beviljade Svenska Rominstitutets Vänförening institutets ansökan om medel för inköp av konstlitteratur till institutets bibliotek. 100.000 kr kommer att ställas till förfogande för utbetalning i

den takt som institutet begär. Tack vare bidraget från Svenska Rominstitutets Vänner kommer nu bibliotekets konstvetenskapliga profil att styrkas. Biblioteket har för övrigt erhållit bokdonationer från enskilda och institutioner (se s. 27). En ny stämpel för bokgåvor med institutets logga har inköpts. Under året har Prof. Giuseppe Grecos bokdonation från 2007 äntligen katalogiserats. Det handlar om 198 monografier om svensk litteratur och språkvetenskap som har ställts i respektive avdelningar.

Rossana Caira Lumetti, professor i italiensk litteratur vid LUMSA universitet, vars forskning kretsar kring de kulturella relationerna mellan Sverige och Italien, har skänkt stora delar av sitt privata bibliotek till institutet. Samlingen kommer förhoppningsvis att katalogiseras nästa år.

Till våra bytesförbindelser distribuerades under året följande volymer:

- I. Pohl, *San Giovenale. 5:2. The Borgo. The Etruscan habitation quarter on the North-west slope. Stratification and materials* (Skrifter utgivna av Svenska institutet i Rom. 4°, 26:5:2), Stockholm 2009.

- *Opuscula 2* (2009).

- *L'Istituto svedese di studi classici a Roma = The Swedish Institute of Classical Studies in Rome*, a cura di B. Magnusson & J. Ahlklö, Stockholm 2010.

En artikel om biblioteket har utkommit under året:

A. Capoferro, "La biblioteca dell'Istituto Svedese di Studi Classici a Roma", *AIACNews* 6, 2010:1, 3-6. http://www.aiac.org/ita/Aiac_News/AiacNews_2010/AIACNews2010.1web.pdf

Omflyttningarna efter tillbyggnaden 2008 har fortsatt under året och alla avdelningarna har nu kommit på plats. Böckerna i övre korridoren (avdelningar B och C) har flyttats dels till skrivrummet, dels till det gamla bokmagasinet. Hyllorna i korridoren har monterats ner.

Avdelningen D9 (skandinavisk konst och arkitektur), som år 2009 flyttades från skrivrummet till övre bibliotekssalen, har nu placerats i det nya bokmagasinet med Suecana och övriga samlingar. Avdelningen J (museikataloger) har flyttats från gamla bokmagasinet till stora bibliotekssalen.

Den retrospektiva katalogiseringen fortsätter och sker i samband med revisionen av klassifikationssystemet. Under året har, utöver nyförvärvade böcker, 1336 volymer katalogiserats och införts i databasen. Följande avdelningar har reviderats: C (språkvetenskap

och litteraturhistoria), D7 (konstnärer), E (förhistoria), K6c (topografi: Lazio), I (numismatik), V (kongresser), Skåp mag (fd. Liggfolio). Böckernas signum har ändrats i katalogen enligt de nya reglerna och etiketter har fästats på bokryggarna i avdelningarna K6c (Lazio) och D7 (konstnärer). Den retrospektiva katalogiseringen har genomförts i följande avdelningar: I (numismatik), V (kongresser), A8 (konferenser: blandat), Yarden, Hernmarck. Mellan oktober och mitten av december har Fanny Lindh, student vid universitetet i Pisa, praktiserat i biblioteket. Hennes arbetsuppgifter har varit att ställa tillbaka böckerna i hyllorna, inventera bibliotekets avdelningar och anteckna böcker som saknas i hyllorna, ändra signum i katalogen samt i en del böcker, fästa etiketter på bokryggar. Tack vare Fanny Lindhs insats har en mer komplett inventering kunnat genomföras och bibliotekarierna har dessutom haft mer tid att ägna åt övriga arbetsuppgifter.

Böckerna i skrivrummet och i övre bibliotekssalen har dammats av och deras bevaringstillstånd har kontrollerats av en specialiserad firma (ConServArte). Dott. Matteo Minelli och Dott.ssa Giulia Barbero har dammat av och gått igenom avdelningarna D1-D8, G, H, Ref. B1, Ref. C, B4a-b, B5a-b, C3-C5. Volymerna är i gott skick, även om en del bokryggar och omslag, i synnerhet i äldre böcker, borde repareras eller restaureras. Inga skadedjur har påträffats (silverfiskar, *lepisma saccharina*, har tidigare hittats i biblioteket). En volym kräver mögelsanering.

Under året har 85 tidskriftsårgångar inbundits. Ett bokmärke ritat av Jonathan Westin, med URBS och institutets namn, adress och logga, har tryckts i 2000 ex. för att användas som reklam (se s. 66). Bokmärken kommer att delas ut vid olika tillfällen.

Tre URBS-möten ägde rum. Vid mötet den 27 maj valdes en ny styrelse för perioden 2010/2012: ordförande: Astrid Capoferro (ISV); vice ordförande: Olivia Trono (ISR); sekreterare och skattmästare: Germana Graziosi (IRN); styrelsemedlemmar: Janet Mente (KNIR) och Giusi D'Alessandro (LUMSA). Ny medlem i URBS är Real Academia de España en Roma. URBS består nu av följande 12 medlemmar: Accademia di Danimarca, American Academy in Rome, British School at Rome, Escuela Española de Historia y Arqueología en Roma, Institutum Romanum Finlandiae, Istituto Austriaco Roma, Istituto Svizzero di Roma, Koninklijk Nederlands

Instituut te Rome, Libera Università "Maria SS. Assunta" (LUMSA), Det Norske Institutt i Roma, Svenska Institutet i Rom.

Projektet URBS Plus möjliggör en samsökning i flera andra bibliotekskataloger. URBS Plus bibliotek är: Academia Belgica, Biblioteca del Senato, Deutsches Archäologisches Institut Rom, Deutsches Historisches Institut, Ecole Française de Rome - Centre J. Bérard de Naples, John Cabot University, Loyola University.

Konsulteringen av URBS Plus samkatalogen sker nu via mjukvaran 360 Search (Serials Solutions). URBS gemensamma katalog innehåller cirka 572.000 bibliografiska poster (monografier, tidskrifter, fotografier, musik, elektroniska resurser). URBS hemsida www.reteurbs.org ger tillgång, förutom själva katalogen, till viktig information om olika projekt, nya bokinköp, löpande tidskrifter, men även till länkar som kan vara av intresse. Användarstatistik visar att hemsidan är känd bland forskare och studenter från olika länder.

En toolbar (LibX) kan nu laddas ner från URBS hemsida och installeras på browsern. Den ger möjlighet att söka direkt i katalogen från Explorer eller Mozilla utan att behöva öppna URBS hemsida.

URBS har startat en Facebooksida vars syfte är att sprida information som kan tänkas intressera forskare, biblioteksbesökare samt bibliotekarier. Från Facebooksidan kan man dessutom söka direkt i URBS-katalogen (se s. 66). Allt fler bibliotek finns nu på Facebook och målet är att göra biblioteket mer synligt och till en levande och dynamisk institution. Tanken är också att uppmuntra användarna att bidra med åsikter och idéer om hur man utvecklar och tänker kring ett modernt forskningsbibliotek. Det är viktigt att hålla sidan uppdaterad och att kontinuerligt lägga ut information.

Den 19 mars ordnade URBS ett möte på holländska institutet i samarbete med ConServArte med titel: "La biologia nelle biblioteche come restauro preventivo" (se bilaga s. 66).

BOKGÅVOR TILL BIBLIOTEKET

Institutioner

Abbazia di Casamari

Accademia di Danimarca

Archivio Storico "Innocenzo III", Segni

British School at Rome

Comune di Colleferro

Fondazione Marco Besso

Institutum Romanum Finlandiae

Libera Università Maria Santissima Assunta

Livrustkammaren

Pontificia Università Gregoriana

Provincia di Roma, Dip. VIII, Servizio I, Beni, Servizi, Attività Culturali

Regione Lazio

Regione Siciliana, Area Archeologica e Museo di Naxos

Regione Siciliana, Area Centro Regionale per la Progettazione ed il Restauro

Regione Siciliana, Museo Villa imperiale del Casale di Piazza Armerina

Seconda Università di Napoli, Dipartimento di Studio delle Componenti Culturali del Territorio (Stefania Gigli)

Soprintendenza per i Beni Archeologici dell'Umbria

Stockholms Universitet

Turun yliopisto (University of Turku)

Università degli Studi Roma Tre. Biblioteca di Area delle Arti

Uppsala Universitet

Privatpersoner

Cecilia Beer

Julian Birbrajer

Salvatore Bono

Enzo Borsellino

Anna Bortolozzi

Astrid Capoferro

Jesper Carlsen

Karin Dahl

Liv D'Amelio

Luciana Drago

Elisa Debenedetti

Ingrid Edlund Berry

Olimpia Ellero

Yvonne Backe Forsberg

Barbro Santillo Frizell

Lorenzo Lozzi Gallo

Lisa Hagelin

Ulf Hansson

Carina Håkansson

Lena Larsson Lovén

Kerstin Magnoni

Maria Lucilla Medori

Carl Nylander

Stig Örjan Ohlsson

Martin Olin

Brita Olsson
Antonio Pagliai
Anna Maria Partini
Angela Pontrandolfo
Marina Prusac
Cilla Robach
Piero Santi
Saverio Sturm
Alessandra Tanzilli
Bengt E. Thomasson
Fredrik Thomasson
Amanda Werger
Per Widén
Ida Östenberg

Astrid Capoferro

SEKRETARIATET OCH IT-STÖD

Sekretariatets aktivitet har, liksom tidigare, främst bestått i att samordna och på olika vis underlätta den löpande verksamheten, exempelvis praktiska arrangemang (exkursioner, besökstillstånd etc.) kring institutets kurser och assistans åt institutets storstipendiater och övriga gäster. För de sistnämnda har sekretariatet ordnat med tjänster såsom anhållan om personlig ID-handling för gratis inträde till statliga museer, utfärdande av introduktionsbrev, hjälp med diverse tillstånd och andra – inte alltid helt enkla - kontakter med myndigheter, museer, arkiv och forskningsbibliotek, IT-stöd mm. Stor del av den verksamhet som krävt en kontakt med italienska myndigheter av olika slag har gått via sekretariatet. Liknande tjänster har i hög utsträckning även tillhandahållits åt externa forskare från institutioner och lärosäten i Sverige. I sistnämnda fall har det ofta rört sig om att agera som mellanhand vid fotobeställningar eller begäran om publiceringstillstånd mm från italienska museer.

I likhet med tidigare år har jag vidare utfört diverse italienska översättnings- och språkgranskningsuppdrag för institutet, men också åt forskare knutna till institutet: exempelvis Johnny Bengtssons artikel om Luni sul Mignone i *La Torretta: rivista del comune di Blera*, och förfrågan om museilån till Museo Nazionale Archeologico di Napoli, för Millesgårdens och Svenska Pompejprojektets räkning.

Betydande arbete har lagts ner på översättningen till italienska av Barbro Santillo Frizells bok *Lana, carne, latte. Paesaggi pastorali tra mito e realtà*. Detta arbete utfördes delvis utanför ordinarie arbetstid. Astrid Capoferro bidrog med korrekturläsning. Jag medverkade dessutom i organiserandet av de olika bokpresentationerna på institutet den 15 juni och i Pietrelcina den 4 september.

Jag arbetade vidare, tillsammans med Astrid, med den slutliga korrekturläsningen av institutets designbok och samordnade det praktiska arbetet även kring denna bokpresentation, bl a skötte jag kontakterna med de bägge inbjudna italienska presentatörerna Andrea Vidotto och Antonello Alici.

Under sommaren ägnade jag mig åt en genomgripande omstrukturering av institutets hemsida. Denna, som uppdateras kontinuerligt, har sedan dess besökts av ett stort antal personer och erhållit positiv respons. Institutet har numera en sida på Facebook, som väckt stort intresse. Sidan har ca. 200 medlemmar och drygt 150 dagliga besökare.

Betr. institutets synlighet på nätet är jag verksam inom Culturainternazionale.it, som på sin hemsida <http://culturainternazionale.wordpress.com> publicerar information om italienska och utländska institutioner i Rom. Jag har dessutom bidragit till utställningskatalogen *Accademie Svelate* (utgiven av Culturainternazionale.it) med en artikel om institutet (Se publikationer s. 23).

Stefania Renzetti

ADMINISTRATION

Byggnaden

Statens Fastighetsverks (SFV) initiativ att i samarbete med institutet låta tillverka en skylt med text om institutet och byggnaden blev klart i början av året. Skylten, som är på svenska, engelska och italienska, har placerats intill entrén. På SFVs hemsida under ”fastigheter - utrikes”, finns nu också institutet med och en link har gjorts till vår nya hemsida. SFV har, på förvaltare Anna Lallerstedts förslag, också låtit göra ett vårdprogram för byggnaden. Den detaljerade redogörelsen, som är på både svenska och italienska, är avsedd att ge anvisningar för bevarandet av den ursprungliga miljön samt

riktlinjer för underhållsarbete. Ritningar, beskrivningar och ett stort antal fotografier visar lokalerna från förr och nu.

Miljön och historiken beskrivs också mycket utförligt, i både ord och bild, i den nytgivna designboken om institutet, som kom ut lagom till 70-årsdagen av huvudbyggnadens invigning.

Bokhyllorna i övre korridoren monterades ner under våren, varpå lokalen målades liksom Foresterians intilliggande trapphus.

Brandsäkerheten, som SFV arbetar på sedan ett par år, inkluderar bl.a. borttagandet av bokhyllor i institutets korridorer.

En helrenovering av badrummen i stipendiatlägenheterna C3 och C4 utfördes under sommaren. Väggar och golv täcktes med ett vattentätt material, nytt kakel och sanitetsgods sattes in. Badrummen, från ombyggnaden 1987/88, hade under en längre tid orsakat vattenskador på närbelägna väggar. Ett nytt aggregat för luftkonditioneringen i Auditoriet, skrivrummet och övre bibliotekssalen, installerades under sensommaren. Det tidigare aggregatet var från 1987/88. Fönsterluckorna, i den del av byggnaden som omnämns som C, målades, som planerat, under året. Två nytillverkade lampor med mindre Murano glaskupor än de i övriga vägglampor på fasaden, ersatte de något stilbrytande lamporna på övervåningens balkong.

Institutets elmätare ersattes av en ny elektronisk modell med kommunikations system.

Timmätning av elförbrukningen och ett nytt avtal förväntas nu bidra till något sänkta elkostnader. Institutets egna avläsning för rapporteringen till SFV varje månad har däremot komplicerats. Tekniker och arkitekter från SFV besökte institutet dels i början av maj och under ett par dagar i slutet av september för bl.a. planering av genomförandet av brandåtgärden.

Skärvmagasin

Hyreskontraktet med staden Viterbo för skärvmagasinet, där material från Acquarossa förvaras, gick ut 2004 och har inte förnyats. Ett klart besked angående byggnaden Palazzo San Pietros framtid har inte kunnat fås. Institutet fortsätter tillsvidare att betala den symboliska hyran och att nyttja lokalerna. Kristina Nilsson Cutigni ser sedan några år till lokalerna för institutets räkning.

Staden Blera ställer fortfarande generöst upp med en bostad för institutets forskare och med ett skärvmagasin för materialet från San Giovenale.

Gäster och besökare

Auditoriet har använts flitigt under året. Lokalen har vid flera tillfällen kunnat nyttjas också av olika grupper utifrån som organiserat seminarier och workshops.

Den nyligen uppfräschade lokalen ”arkeologiska laboratoriet” har visat sig vara en utmärkt arbetsplats. Ragnar Hedlund, som under det akademiska året 2009/2010 hade Fondazione Famiglia Rausings postdokstipendium, nyttjade lokalen. Sanna Nordlander från Chalmers i Göteborg och Linda Teng från KTH i Stockholm kunde också erbjudas arbetsplatser under sina vistelser i Rom.

Gästrummen står främst till förfogande för stipendiater och forskare från institutets egna ämnen. Filmfotografen Olle Holm kunde dock erbjudas rum under ett par veckor under våren. Musikern Ivo Nilsson, som var på kort studiebesök i mars, kunde också få bostad på institutet liksom musikern och konstnären Karl Holmqvist då han i mitten av april deltog i det kulturella initiativet Fluxus Auditorium Roma. Millesgårdens intendent för program och pedagogik Maria Wiberg besökte institutet i början av juli. Maria hade mycket intressant att berätta om museets verksamhet och om planerna för en temadag och utställning om Milles och Italien.

Personal och medarbetare

Onsdagen den 21 april gjordes en personalutflykt till Palazzo Chigi i staden Ariccia söder om Rom. Barockpalatset visades av en guide och Sabrina berättade om adelsfamiljen Chigi och dess medlemmar. Innan färden tillbaka till Rom intogs gemensam lunch på en typisk ”frascetta romana”.

Piera Tacchia slutade definitivt sin deltidsanställning i mitten av maj efter cirka 22 år. Mira och Veronicas anställningar utökades med några timmar till halvtid.

Nyttillträdda ordförande Carin Fischer kom för första gången till institutet måndagen den 15 mars. Carin blev visad institutet och fick tillfälle att träffa personalen.

Kollegan Wivi-Anne Nilsson på Stockholmskansliet slutade sin tjänst under sommaren. Ett stort tack Wivi-Anne för många års trevligt och givande samarbete. Wivi-Anne och nyanställda Ingrid Willstrand besökte tillsammans institutet vid månadsskiftet juni-juli.

Intensiva arbetsdagar blev det i samband med skattmästare Agneta Modig Thams besök i mitten av juli. Ingrid besökte institutet igen i slutet av november för att närmare bekanta sig med kollegorna i Rom och för att få mer info om verksamheten. Det blev också ett utmärkt tillfälle för Ingrid och mig att gå igen gemensamma arbetsmoment inför bokslut etc.

Uppskattade arbetsinsatser gjordes också under året av Fanny Lindh och Sofia Ekman, som praktiserade på institutet under hösten.

Förbrukningsinventarier och underhåll

Nedervåningen i direktörsbostaden har rustats upp. De två nersuttna sofforna framför brasan, inköpta på nittioalet här i Rom, ersattes av två nyttillverkade Malmstenssoffor, modell Samsas. Tyg skaffades också till två stolar och en pall, som kläddes om av tapetseraren Stefano Piselli. Från Svenskt Tenn inskaffades ett draperi i tyget Stensöta till garderoben i hallen. Hallens fönster i trappan till övervåningen försågs av säkerhetsskål med ett skyddande galler.

Viveka Arbeståhl från Malmstens skolan vistades ett par dagar i september på institutet för att laga det utslitna tyget på några av biblioteksstolarna Romgreven. Lagningen av de sista stolsitsarna planeras till början av 2011. De sjutton biblioteksstolarna förväntas kunna användas ytterligare några år innan det blir dags för omstoppning och omklädning.

Nyckelkolvarna i de två grindarna och i alla ytterdörrarna byttes ut i december. Det var tio år sedan detta nyckelsystem installerades och även om endast ett fåtal nycklar tappats bort eller förkommit på annat vis, så ansåg vi bytet väl motiverat för ökad säkerhet.

Ett nytt energisnålt kylskåp inköptes till Via Farnesina lägenheten då det gamla slutat att fungera. Det har för övrigt inte varit några andra kostnader för lägenheten förut över de vanliga driftskostnaderna.

Diverse - Kuriositeter

Scener från fyrtioalet inspelades till en TV-serie framför institutet en solig dag i mars. Grinden vaktades av två beväpnade soldater medan ett par militärer, som steg ur en tidsenlig bil, snabbt tog sig upp för institutets trappa. Filmbolaget, som ersatte institutet för besväret, återskapade under några timmar tiden för byggnadens färdigställande för 70år sedan.

Gästerna på institutet informerades om WWF:s

världsomfattande initiativ "Earth Hour" och intresset att stödja den symbolisk mörklägningen en timme på lördagskvällen den 27 mars.

En liten etruskisk guldrossett, som i flera decennier förvarats i institutets kassaskåp, lämnades i början av året över till ansvarig italiensk myndighet. Den lilla rosetten lär ha hittats av danska kronprinsessan Margrethe som tillsammans med sin morfar, kung Gustaf VI Adolf, deltog i grävningarna i San Giovenale. Efter komplicerade förhandlingar och ingripande från italienska och danska UD kunde slutligen den lilla guldrossetten ställas ut på Mosegård i Danmark i samband med firandet av drottningens 70årsdag.

Institutet stod i år (11 november) för den traditionella årliga nordiska lunchen. Trettioalet kollegor från de fyra nordiska instituten i Rom avnjöt bl.a. polenta med fårkött i tomatås tillagad av institutets personal och serverad på traditionell trättallrik.

Årets pepparkakshus avbildade pingvinernas paviljong i den zoologiska parken (Bioparco) intill institutet. Byggladare var arkitektstipendiat Caroline Olsson. Huset presenterades tidigt på morgonen den 13 december då stipendiaterna och andra forskare organiserat Luciatåg och bjöd på nybakade lussekatter.

ISTAT (Italienska Statistiska centralbyrån) har för 2010 beräknat inflationen till 1,5%.

Kronan steg i värde under året och medelkursen var ca. 9,616, medan kursen använd för budgeten 2010 var beräknad till 10,30.

Margareta Ohlson Lepscky

STIFTELSEN FAMILJEN RAUSING

Ordförande: Finn Rausing

Revisorer: Lennart Sjölin, Paolo Tagliazucchi, Silvana Ciambrelli

Sekreterare: Barbro Santillo Frizell

Övriga styrelsemedlemmar: Giovanni Colonna, Anders Cullhed, Paolo Liverani, Giancarlo Poli, Eva Rystedt.

Vid sammanträdet den 8 oktober utdelades 45.200 euro till följande projekt:

Yvonne Backe-Forsberg: *San Giovenale in expansion: rediscovery of the Etruscan twin settlement on the Vignale plateau using old and new methods* (3.500);
Karin Dahl: *Italian Literature in Sweden. From Nobel Prize Laureate Dario Fo to Roberto Saviano in Swedish translation* (4.000);
Ingrid Edlund-Berry: *Republican Roman Mouldings: Architectural development and historical context* (1.000);
Stefano Fogelberg Rota: *Court Ballet in Sweden during the Great Power Era: the Development of complex narratives in the Ballet's librettos* (2.300);
Peter Gillgren: *Michelangelo's Last Judgment and the Celebration of Tenebrae in the Sistine Chapel* (2.500);
Patrik Granholm: *A Survey of the Manuscripts of Alciphron in Italy, part II* (1.500);
Håkan Hökerberg: *A controversial Heritage. Architecture and Rhetoric in Fascist Italy* (8.000);
Simon Malmberg: *Moving through the Gate. Traffic systems and urban nodes in Roman Italy* (2.000);
Fredrik Thomasson: *Swedish and Italian descriptions of Istanbul and the Ottoman empire in the late XVIII century. View from different peripheries?* (3.000);
Fredrik Tobin: *Publication of the material from Sant'Andrea/Pian di Lampregnana, San Giovenale* (2.000);
Felicia Tolentino: *Patriotism and Pictorial Translation in 19th Century Italian Painting* (4.000);
Frederick Whitling: *"The Billig Manuscript" - The Swedish Institute in Rome 1926-1948* (7.000);
Linda Öhman: *Neighbours: The Experience of Local City Life in Pompeii* (3.000).

Stefania Renzetti

